

ص. بیکبولاط.

دین درسلری

МУГИНЪ МУХИМЪНОВИЧЪ

جزء ۲۰

МУРАСОВЪ

تاریخ مقدس، اعتقادات، عبادات.

ناشری:

عباس ابراهیموف

قازانده.

اوپنچی باصلوی

مۆلۈدەن:

«دین درسلەری» نىڭ اوشبو ايكنچى جزئى ابتدائى ايكنچى صنف شا كر دلر يئنه دىن اوقوتور اوچون تىرتىب ايتمىشدر. بىرنچى جزئى ايسه بىرنچى صنف اوچون بولوب، معلمگه شفاهاً دىن درسلەرى بىرو اوچون مراحىت كىتابى ايدى. بو جزئى تارىخ مقدس، اعتقادات و عباداتندەن عبارت بولوب، شر قاىوسى آىرم آىرم باب اولارەق يازلمىشدر. دىن درسلەرى عموم روسىه اوقوتوچىلار بىرگى طرفندان تىرتىب ايتمىش، اوقوتوچىلارنىڭ ايكنچى عمومى اسىمىزدلارندە تصدىق ايتمىگان پروگراممەغە اىنڭ موافق يازغان درسلەردىر.

ايكنچى جزئى اوشبو اوچنچى مرتبە باصلىشندە بىز اولىگى باصناسندان كوپ اوزگەرتىمەدك. بارى بىر قدر اورنلار دە قىسقارتى و تىزە توگنە بولدى. املاسن ايسه حاضرگى كۈندە ابتدائى مەكتەب كىتابلارندە اىنڭ مقبوللىككە كىچوب بارا طورغان املا باصادق.

سەنتەبىر ۷، ۱۹۱۷ يىل، قازان.

ص. بىكىبولاط.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تاریخ مقدس بولگی.

دنیا یاراتلو. آدم و حوا.

الك بر الله تعالى گنه بولغان. آشاردان باشقه بر نهرسهده بولماغان. بزنی، بزگه کورنگان و کورنمه گان نهرسهلهرنگ بوتونسن یعنی بوتون عالمنی اول یاراتقان. ایك الك الله تعالى، بزگه کورنمه گان مخلوقلارنی یعنی فیرشتهلهرنی یاراتقان. آندان صوڭ اوشبو بزگه کورنگان دنیانی یعنی جیر و کوکنی یاراتقان. جیرنی صولار، اوله نلهر، اورمانلار، تاولار بلهن بیرتکلهب، آندان صوڭ حیوانلارنی یاراتقان، آندان صوڭ آدملهرنی یاراتقان.

ایك باشلاب یاراتغان کشی آدمبر. الله تعالى آنی طوفراقدان یاراتقان. آندان صوڭ آشما بر ایدهش خاتون یاراتقان. اول حوادر. شوشی آدم بلهن حوا جیر یوزنده گی بوتون آدملهرنگ برنچی آتا و آنالاریدر. الله تعالى آدمنی یاراتقاج، فیرشتهلهرگه آنی الوغلاب باش اییهرگه قوشقان. بوتون فیرشتهلهر الله تعالى نڭ بویورغینا شوندوق بویصونغانلار. باری «ابلیس» اسملی برسی گنه تکبرله نوب الله تعالى نڭ بویورغینا قارشى کیلگان، آتامز آدهگه باش ایمه گان. شولای ایتوب اول اوزن یاراتقان الله تعالى گه قارشوب چیکسز زور گناه قیلغان. شونلقدان الله تعالى آنی لعنتلهرگان، اوزینک حضورندان سورگان. شوندان صوڭ اول فیرشتهلهدن چغوب، شیطانلقغا نهلهرنگان. اول بوتون شیطانلار باشلغیدر.

آدم بلهن حوا باشدا «جنت» دیگان بر باقچادا طوزغانلار. آندا آلازغا نی کیرهک باریسی دا بولغان. آندا آلاز بیک راحت، بیک حضور طوزغانلار. مَشَقَّت دیگان نهرسهنی برده بلمه گانلهر. آلازغا شول باقچادافی نهرسهلهرنگ

بوتونسىدىن فائدا ئالغۇچا بولغان. تىك بىر آغاچنىڭ جىمىش ئاشارغاغا
 رخصت بولماغان. آدم بىلەن حۋانىڭ بولاي راخت طورمىشلارنى ئەلىگى اېلىسىنىڭ
 بىك اچن پۇشورغان. اول آلارنىڭ مۇندى طورمىشلارنى بىك قاتى كۈنلەشكان.
 نىچك بولسادا بولارنىڭ راختەرن بوزارغا بولغان. بىر وقت بولارغا كىلۇب،
 ئەلىگى آغاچنىڭ جىمىش ئاشارغا قۇطورتا باشلاغان: « بو آغاچ مەگىلىك
 آغاچى؛ بونىڭ جىمىش ئاشاساگىز، سىزگە مەگىلى راخت، بىتمەس، تۈگەنمەس
 نىمەتلەر بولماق» دىگان. اوزن الارغا بىك ياخشىلىق تەۋچى ايتۇب كور.
 سەتكان. آدم بىلەن حۋانىڭ كۈگۈللەرى بىك صاف بولغانغا، بونىڭ اوصال اوى
 بىلەن يورون ايسلەرىنەدە كىترەگەنلەر. جىتتە مەگىلى قالاسىلارنى كىلۇب
 جىمىشنى آشاپ تاشلاغانلار. شۇنقىدان الله تعالى بولارنى جىتتەن چىقارغان.
 مونا شولاي ايتۇب آتامز آدم بىلەن آنامز حۋا، اېلىسىنىڭ قۇطورتۇۋى سىبىلى
 مەگىلى راختەن ايرىلغانلار. اېلىس وشىطانلارنىڭ بوتون اشلەرى ياوزلقغا
 قۇطورتۇغنا. آلار آتامز آدم بىلەن آنامز حۋانى شولاي ناچارلىققا قۇطورتقان
 كىك، آلارنىڭ بالالارنى دا قىيامتكە ئەتلى ياوزلىققا اوستىرەرگە كىنە طرىشالار.
آدم پىغمبەر وبالالارى.

آتامز آدم بىلەن آنامز حۋاغا جىتتەن چىققاچ كۈن كورۇ بىك اوك جىكل
 بولماغان. آلارغا جىتتەگى كىك بار نەرسە دە خەزىر بولماغان. آلارغا اوز
 كۈچلەرى، ماشىقاي تىرىلەرى بىلەن مال تابۇب، قىيىلىق بىلەن دىنيا كۈتەرگە
 طوغرى كىلگەن. لاكن الله تعالى بىرگان عقل و آلك سىبىلى آلار بوگا بوتۇنلەرى
 اوك ابدىر بىتمەگەنلەر. اوز كىرەكلەرن اويلاپ تاپقانلار. طرىشقانلار،
 طرىماشقانلار، دىنيا كۈتەرگەدە كۈنگەنلەر. آلاردان بالالار طوغان. شولاي
 ايتۇب آلار دىنيا مشقۇتلەرن بالالارى بىلەن بىرگەلە شۇب كۈتەرە باشلاغانلار.
 آتامز آدم جىتتەن چىققاچ، اېلىسىنىڭ سوزىنە اشانۇب الله تعالى نىڭ
 بو يۇرۇقىغا قارشى كىلگەنلىگىنە بىك قاتى اوكىنگان. الله تعالى دەن اوزىنىڭ بو
 خۇتاسىن كىچۈۋون بىك اوتۇنۇب صورغان. الله تعالى بىندەلەرىنە چىكىسز مەرحەمتلى
 بىت. آتامز آدم نىڭ چىن كۈگۈلدەن قىلغان اوشۇ تۈبەسەن قىبول ايتكان. آنىڭ
 كىناھىن يارقانغان. بونىڭ بىلەن كىنە قالمىچا آنى ايزگىلەردەن قىلغان؛ آنى اوزىندەن
 اوزىگەن كىشىلەرگە پىغمبەر قىلغان. آنگادىن وشرىعت كىكلەرن بىان ايتكان

بر کتاب بیروگان. شولای ایتوب اول خلقنی طوغری یولغا اوندی طورغان بولغان. آتامز آدم بلهن آتامز حوادان بیک کوب بالالار طوغان. آلارنک ایك برنجی بالالارندان بزگه بیک بیلگیلی ایکیسی بار: قایل، هایل. قایل هایلدهن یشکه نولکهن بولغان. بو ایکی طوغان خلق وطبیعتده بر برینه بوتونلهی باشقا بولغانلار. هایل بیک یاخشی کوکللی، بیک یموشاق بهغرلی بولغان. قایل آنک کیرسنچه بیک اوصال، بیک قانی بهغرلی بولغان. بر وقت بولار بره قربان چالغانلار. هایلنک قربانی قبول قیلنغان. قایلنکی قبول قیلنغان. اوصال قایل بوگا بیک آچولانغان. هایلدهن کونلهشکان. «سینی اوترهچه کمن» دیب بونی یانی باشلاغان. یاخشی کوکللی هایل بوگا برده قارشى طورماغان: «سین مینی اوترسه کده، مین سیکا قول کوته ره چه ک توگلمن» دیگان. آخردا قایل بر جایلی وقت طوغری کیتروب هایلنی اوترگان. دنیاده ایك باشلاب کشی اوتروچی وچیکسز زور گناه قیلوچی کشی قایلدر. ایك باشلاب اوترلگان کشی هایلدر.

قایلدن کورمه کچی آدم بالالارندان بیک کویسی ناچار یولغا کروب کیتکانلر. بیگره کده قایل بالالاری آتالاری کبک یاوز بولغانلار. آدم پیغمبر وفات بولغاچ بولار بیگره کده آداشقانلار. اوزلرن یاراتقان الله تعالی فی ده اونوتقانلار. پتلاغا تابنا باشلاغانلار. شولای ایتوب بولار طوغری یولدان بوتونلهی یازغانلار.

نوح پیغمبر و طوفان.

الله تعالی یولدان یازغان بندهلهرن طوغری یولغا سالو اوچون آدم پیغمبر دهن صولکدا پیغمبرلهر پیمبروب طورغان. بولار اچنده بیک مشهور برسی نوح پیغمبردر. آنک زماندا خلق بر اللهنی بوتونلهی او نوتوب پتلاغا عبادت قیلا باشلاغانلار. نوح پیغمبر بولارنی تورلیچه وعظلاغان. پتلاغا تابنو چیکسز زور گناه ایکانلگن سویله گان. آلاغا جیر وکوکنی، بوتون عالمنی یاراتقان بر اللهغا قایتورغا، آکاغنا عبادت قیلورغا قوشقان. تگیلهر بونک سوزلهرن طکلماغانلار. آشاردان کولگانلهر، مسخره قیلغانلار. «ایمش سین گنه ایندی عقللی باش؛ سین گنه ایندی بله سئک، باشقهلار برده بلیلهر» دیگانلهر. نوح پیغمبر کوب بلالار طوغری یولغا اوندبه ده بولار طکلماغانلار.

الله تعالی آلا رنی صو بلهن هلاک ایتەرگه بولغان. نوح پیغمبرگه زور بر کیمه یاصارغا قوشقان. صو تاشی باشلاو بلهن اوزینه اییهرگان عائلهسی بلهن شوندا کورگه، هم اوز یاینه کیمه گه تورلی جانوارلار، قوشلاردان برهر پار آلورغا قوشقان. شولای ایتوب نوح پیغمبر بر کیمه یاصی باشلاغان. اوتکان بارغان کشیلهر بوگاردان کولوب، مسخره قیلوب کیته طورغان بولغانلار.

کیمه یاصالوب بتکان. تورلی جانوارلاردان وقوشلاردان دا برهر پار دهرلر ننگان. منه بر وقت کونک بوزی قالون بولوظلار بلهن قابلانوب، بیک قاتی یا کفر یاوا باشلاغان. جیرده ده چیشمه لهر آتلوب چقغان. شولای ایتوب جیر یوزی صو بلهن طولا باشلاغان. نوح پیغمبر خاتون وبالا چاغالارن هم نه لیگی جانوار وقوشلارنی آلوب کیمه گه اوطوروب کیتکان. نوح پیغمبرگه اشانماغان کشیلهر، یعنی کافر لهر شاق قاتوب قاراب قالغانلار. آلا رنه لی هامان ده امیدلهرن اوزمه گانلهر. بیک ییرلهرگه، تاوارغا منوب قوتولورمز دیب او یلاغا نلار. اما صو آلا ی صایغنا بولماغان. اول ایگ بیک تاوارنی دا قابلاب آغان. مونا شول وقت جیر یوزنده گی بارلق خلق هلاک بولغان. نوح پیغمبر ننگ کیمه سی تاو کبک طولقون اوستلهرنده چایقلا، چایقلا یورگان. بر وقت الله تعالی ننگ ادری بلهن یا کفر طوقتالوب، چیشمه لهر باتوب، صونارتلا باشلاغان. کیمه «جودی» دیگان بر تاو باشینا کیلوب اوطورغان. شوندان صونک باشقا ییرلرده ده صوقایتقان. نوح پیغمبر ییرگه توشوب جانوارلارنی ییهرگان، قوشلارنی اوچورغان. اوزی بالالاری بلهن اول کیمه معیشت ایته باشلاغان. مونا شوشی جیر یوزن صو قابلاوفا «طوفان» دیلهر.

طوفاندان صونک کشیلهر تاغی دا اورچی باشلاغانلار. نوح پیغمبر ننگ اوچ اوغلی بولغان: حام، سام، یاقث. مونا شوندان صونک جیر یوزنده گی بوتوت خلق شول اوچ آتادان تارالغانلار. بز تورک و تاتار قوملری یاقثدن تارالغانمز. طوفاندا بوتون کشیلهر هلاک بولوب، باری نوح پیغمبر وعائلهسی گنه قالغانلقدان، هم آندان صونک کشیلهر شوگاردان تارالغانلقدان نوح پیغمبر انسانلارغا ایکنچی آتا بولادر. مونا نوح پیغمبر ننگ قومی الله تعالی ننگ بویورغن طوفاندا پیغمبرینه قارشقان اوچون، الله تعالی آلا رغا زور عذاب ییهرگان، آلا رنی طوفان بلهن هلاک قیلغان. شولای بولغاچ بندلهر هر وقت الله تعالی

قوشقانچا يوررگه، آنڭ بويورغندان چقماسقا، آنڭ پيغمبىرى قوشقان اشلەرنى
اشلەرگە تىوش بولا.

ابراھىم پيغمبەر .

طوفاندىن سوڭ آدم بالالارى تاغى دا بىك نق اورچگانلەر . نوح پيغمبەر
اوزى سلامت چاقدا بولارغا يول باشچى بولوب، بولارغا دىن و شىرىعت حكملەرى
اوگرەتكان، آلارنى طوغرى يولغا كوندىرگان . نوح پيغمبەردەن سوڭ انسانلار
تاغى يامان يولغا كروب كىتكانلەر . تاغى دا الله تعالى نى اونوتقانلار . شونلقدان
رحمتى كىڭ بولغان خدای تعالى بولارغا تاغى دا بىر بر آرتلى يولباشچىلار يىبەرە
طورغان . شول يولباشچىلارنىڭ بىرى ابراهيم پيغمبەردى . بووقت انسانلار بىگرەك دە
آداشقان بولغانلار : آلار قوياش، آى ويولۇنلارغا، ئەلە نىندى صورتلەرگە
عبادت ايتە باشلاغانلار . ابراهيم پيغمبەرنىڭ آتاسى دا باشقەلار كىك پتقا تابنا
طورغان بولغان . ابراهيم پيغمبەر بولارغا اوزلرىنىڭ بوتونلەى يالغىش يولغە كرگا .
نىلكلەرن، آندى آى، قوياش، يولۇنلارغا عبادت قىلوياراماغانلغىن، اول چىكسىز
زور گناھ ايكانلىگىن آشكارىتقان . آلارغا بىر الله غا غنا عبادت قىلورغا، اول يىبەرگان
دىن و شىرىعت بوينچاغنا عمل قىلورغا قوشقان . تىگىلەر طىكلاماغانلار . آشكار .
دان كەلىگانلەر ، آنى مسقل ايتىگانلەر . ابراهيم پيغمبەرنىڭ آتاسى دا آشما بىك
نق قارشى توشكان . لا كىن ابراهيم پيغمبەر هامان دا اوز اشىندە بولغان . بولار
ابراهيم پيغمبەردەن بىك بىزار بولغاچ آنى اوتىرگە بولغانلار . بووقت بىر يىرگە
اوط ياغوب آنى شوندا آتقانلار . لا كىن انە تعالى نىڭ پيغمبەرلەرنە رحمتى كىڭ
شول . آنڭ قىرتىنىڭ دە اېگى چىگى يوق . اول نى تەسە شول بولا . اول اوزىنىڭ
پيغمبەرن كافرلەرنىڭ قولدىن قوتقارغان . اوطقا صالحونايورغا، ابراهيم پيغمبەرگە
ضرر تىنەرە سەكە قوشقان . ھەم شولاي بولغان دا . آشما اوطدان ھىچ بىر ضرر تىمە گان .
ابراهيم پيغمبەر نوح پيغمبەرنىڭ سام اسمندە گى اوغلىنىڭ نىسلىدەن بولغان .
اول آنا بابالارى كىك باشدا «بابل» دىگان يىردە طورغان . آنڭ خاتونى «سارە»
اسمىدە بولغان . الله تعالى آشما خاتونىن آلوب «كئەن» دىگان يىرگە كرچەرگە
قوشقان . بو يىر الله تعالى طرفىدىن ابراهيم پيغمبەردەن تارالغان نىسلىگە وعدە
قىلغان يىر بولغان . ابراهيم پيغمبەر بوندىن سوڭ آخر عمرىنە چە شول يىردە
مەيشت ايتىكان .

ابراهيم پيغمبرگه فيرشتهلەر كيلووی.

ابراهيم پيغمبرنڭ ايکي خانونی بولغان: ساره، هاجر. ساره تولکهن خانونی»
 هاجر يدش خانونی بولغان. بر وقت حضرت هاجردن بر اير بالا دنياغا كيلگان.
 بو وقت ابراهيم پيغمبر بيک قارت کشی بولغان. قارت بولا طوروب اوزندن
 بالا بولوغا اول الله تعالی گه چيکسز شکرانه لار قيلغان. بالاغا «اسماعيل» قوشقانلار.
 بوبالا بيک ايزگيلردن بولوب، آخردا پيغمبرلک درجده سينه ايرشکان. اوشبو
 اسماعيل پيغمبر، بزنگ پيغمبرهن محمد عليه السلامنڭ يراق باباسيدر.

حضرت هاجردن بالا بولغاچ، حضرت سارهده اوزندن بالا بولوون بيک
 تلهگان. لاکن اول بيک اولغاياغان بولغانلقدان بالاغا امیدی بيک آز بولغان.
 بروقت ابراهيم پيغمبرگه بر نيچه مسافر کيلوب توشه. اول بيک قوناق صيلاو چان
 کشی ايکان. شوندوق مسافلهرگه آش حاضرله تکان. مسافلهر آشامانلار.
 خوجا قوناقلارنی نق قستاسادا تگيلهر هاماندا آشامانلار. ابراهيم پيغمبر
 بوڭا بورچلا باشلاغان: «ئدله آشمدا عيب تابديلار ميکان؟ يول کشيله ری
 بولا طوروب فی اشلهب آشاميلار ايکان؟» ديگان. بولازدان شيکله نه، قورقا
 باشلاغان. مسافلهر بولای پراضوی کشيله توگل ايکان. آلار کشی صورته
 گرگان فيرشتهلر ايکان. بولار ابراهيم پيغمبرنڭ بيک ايشيکله ننگانلگن کورگاچ
 سرفي آچقانلار. «بز فيرشتهلهرهز، بز آشاميمز» ديگانلر.

مونا شول وقت فيرشتهلر ابراهيم پيغمبردن بر اير بالا طواچق ديب
 سوينچ بيرگانلهر. حضرت سارهده شول وقت آياق اوره باصوب طورايکان.
 اول بولارنڭ سوزلهرينه بيک عجبانهگان، کولگان. «مين بيت ايندی بيک
 قارت قارتچقمن، اير مده بيک قارت. شولای بولغاچ نيچک بردهن بالا بولور ايکان؟»
 ديگان. بوڭا قارشى فيرشتهلهر: «الله تعالی نڭ قدرتی بيک کيلک. سزگه آنڭ
 رحمتينڭده چيگی يوق. سز قارت کشيلدر بولساڭزدا اول سزگه بالا بيره آلا.
 هم شولای بولاچقدا» ديگانلر. اوسته وينه شول بالادان بر پيغمبر طواچاقلغن دا
 ئهيتوب قويغانلار. شوندان صولڭ کوزدهن يوغالغانلار. کونلر، آيلار اوتکان.
 بر وقت حضرت سارهدهن ئدليگی سوينچ بيرلگان بالا دنياغا كيلگان. بولار
 بوڭا چيکسز شادلانغانلار. بونڭ اوچون الله تعالی گه نيچک ايتوب شکرانه
 قياورغادا بله گانلهر. بالاغا «اسحاق» قوشقانلار. اسحاقدا حضرت اسماعيل

شیکللی بیک ایزگی بر کشی بولغان. اول دا آتاسی و آغاسی کبک پیغمبر بولغان. آنک نسل ده بیک مبارک نسل بولغان. آنک نساندن بیک کوب پیغمبر لر کیدلگان.

ابراهیم پیغمبرنک حضرت هاجر بلن اسماعیلنی عربستانغا ایاتووی. اسماعیلنی قربان قیلووی، آندا ایکاوله شوب کعبه الله فی صالولاری.

الله تعالی ابراهیم پیغمبرنک نسلی بر کنعانده گنده قالدیچا، آشما یراق بولغان «عربستان» دیگان ییردهده اورنلاشورن هم شوندا چن دین تاراتوون تلگان. شوکما کوره حضرت ابراهیم خاتونی هاجر فی آلوب عربستان ییرینه کیتکان. بو وقت ئهلی اسماعیل ایچدک بالاسی غنا بولغان. اول حضرت هاجر فی قولنداضی بالاسی بلن حزرگی مکه اورنندا قالدروب، اوزی کیری کنعانغا قایتوب کیتکان. بو ییر تاولق، تاشلق، قوملق بر ییر بولغان. بوندا کشی ذاتندان بر ندرسهده بولماغان. حضرت هاجرگه بوندی ییرده بر یالغزی قالو بیک آور، بیک کوکاسز بولغان. آنک یانندا صاقلق صو و آزیغی بار ایکن. صووی بتکچ اول تورلی یاقغا یوگروب یوروب صو ازله گان. لاکن فی چاقلی ازله سده تابا آلماغان. آخردا آروب کیلوب بر ییرگه اوطورغان. شول وقت الله تعالی نک امری بلن بر فییرشته کیلوب شونداضی بر ییرگه صوقغان داه شوندان بر چیشمه آتاب چققان. شوندان صولک بو چیشمه بر قویو بولوب قالغان. اول حزرگی کوندهده بار. آشما «زَمَزَم قویوسی» دیلر.

کوبمی آزهی وقتلاروان صولک، بو ییرده صو بارلغن ایشتوب، بر تورکم خلقلار کوچوب کیلوب اوطورغانلار. بولار عرب خلقلاری بولغانلار. حضرت هاجر بلن اسماعیل شولار بلن آرالاشوب کون کوره باشلاغانلار. ابراهیم پیغمبرده بر نیچه مرتبه بوندا کیلوب خاتونی بلن اوغانینک حاللرن بلوب کیتکان. بر کیلشنده اول توشنده اسماعیلنی قربان قیاغانلغن کورگان. شوندان صولک اول الله تعالی نک آشما اسماعیلنی قربان قیلورغا قوشقانلغن آشکلاب توشن اسماعیلگه سویله گان. اسماعیل بوکا: «باش اومتی، الله تعالی قوشقان اشکه مین نذرهن» دیگان. شوندان صولک ابراهیم پیغمبر اسماعیلنی بر ییرگه آلوب باروب یانتورغان. قولنداضی پچاغن آنک بوینما کیتکونده گنده آشما الله تعالی دن: «ای ابراهیم، طوقتا، صویما، مین سینی صنو اوچون بولای قوشقان ایدم. میکا فی درجدهده بویصونغانلغنی بادم ایندی له دیگان بر

قاوش كېلگان، شۇنداق سولك اول اسماعيلنى صوبودان طوققالغان. مونا ابراهيم
پيغمبرنىڭ الله تعالى گە بويصونوۋى فى در جەدە بولغان. اول الله تعالى رضالغى
اوچون كوز نورى بولغان بالاسندا قىر بان قىلاردان تارتماغان. شۇنىڭ اوچون دە
اول بيك الوغ پيغمبر بولغان. آنىڭ اوغللارى ايكيسى دە پيغمبر بولغانلار.
آننىڭ نسلى دە بيك مبارك بولغان. آننىڭ نسلندەن بيك كوب پيغمبرلەردە كېلگان.
حضرت اسماعيل ئەلىگى عربلەر بلەن قاتشوب بوتونلەرى عربلەر شوب كېتكەن.
اول الاردان قزدا آلمان. آشكاردان بالالار طوبوب اور چگانلەر. حەزرگى
كۈندەگى عربلەرنىڭ بابالارى مونا شول اسماعيل عليه السلام. بۇنىڭ پيغمبەرمۇ
محمد عليه السلام دا مونا شول حضرت اسماعيل نسلندەن بولغان. ابراهيم
پيغمبرنىڭ ايكنىچى بىر كېلىشىدە الله تعالى آشما شۇندا بىر عبادتخانىە (مسجد)
سالورغا قوشقان. شۇنىڭدان اول اوغلى اسماعيل بلەن بىر عبادتخانىە سالغان.
مسجدنى ابراهيم پيغمبر اوز قولى بلەن سالغان. حضرت اسماعيل آشما بولشلق
ايتكەن، كىرپچلەرنى آلوب بيروب طورغان. بنا سالغان وقتدا بولار الله تعالى گە
«اى بۇنىڭ رېمى، بۇنىڭ بالالارمۇ بىر پيغمبر يېبەر. اول آلارنى ياخشىلىقغا
اۋندەسون، آلارغا دىن وشرىعت حەملەرى اوگرەتسون» دىب دەما قىلغانلار.
بولارنىڭ اوشبو دعالارى قبول بولغان. آلارنىڭ نسلندەن پيغمبرلەرنىڭ ايش
زورىسى ھەم آخر زمان پيغمبرى بولغان بۇنىڭ پيغمبەرمۇ محمد عليه السلام
كېلگان. شول وقت ابراهيم پيغمبر اوشبو عبادتخانىە بولغان مەكە شەرىندە
بركات بيرون صوراب الله تعالى گە دەما قىلغان. اول دەدە مقبول بولغان. اول
شەرى بيك مبارك بىر شەرى بولغان. اول شەرى حەزرگى كۈندەدە بار. اول مەكە
شەرىدەر. اوشبو ابراهيم واسماعيل پيغمبرلەر بنا قىلغان عبادتخانىە «كعبە الله»
دىب ئەيتلەردى. اول حەزرگى كۈندەدە بار. تىك اول صوگندەن بىر نېچە قات
تۈزەتلىگەن ايندى. اول عبادتخانىە شول سالغان كۈندەن آلوب حەزرگى
كۈنگەچە ھامان عبادتخانىە بولوب كېلگان. آشما دىنيانىڭ ھەر طرفىدا بولغان
مىسلىانلار يلىنا بىر مرتبە باروب حج قىلوب قايتالار.

ابراهيم پيغمبر، وفات بولغانچا كىنعان يېرىندە قالوب، خلقنى طوغرى يولغا
اۋندەگان. الله تعالى آشما دىن وشرىعت حەملەرنى بيان ايتكەن بىر كىتاب بىرگان.
ابراهيم پيغمبەردىن سولك پيغمبرلك اسحاق عليه السلامگە كوچكان. اول دا خلقنى

طوغرى يولغە اونىڭ گان. انىڭ نىسلىدىن دە بىر نېچە پىغمبەر كىلگان. حضرت اسماعىل عربستان يېرىدە پىغمبەر بولوب آندا خلقنى توغرى يولغا اونىڭ گان. انىڭ نىسلىدىن بىرگە پىغمبەر كىلگان. اول، پىغمبەرلەرنىڭ ايكى اوعسى بولغان محمد عليه السلام.

يعقوب پىغمبەر و بالالارى.

اسحاق پىغمبەردەن صوڭ پىغمبەرلەك، اوغلى يعقوبقا كوچكان: اول دا آتاسى كېك كىنەندە طوروب، شول تىرەدە گى خاقلارنى توغرى يولغا اونىڭ گان. انىڭ اون ايكى اوغلى بولغان. بولارنىڭ اونىسى بىر آنادان، قالغان ايكىسى ايكىنچى آنادان بولغانلار. بو صوڭغى ايسكىسى بىيامىن ويوسف اسملى بولغانلار. يوسف. يعقوب پىغمبەرنىڭ تويچك اوغلى بولغان. اول بىك كوركام خلقلى بولو اوستىنە بىك ماتوردا بولغان. شونلقدان يعقوب پىغمبەر آنى بىك قاتى ياراتا طورغان بولغان. يوسفنىڭ آغالارى بوڭا بىك كوزلە شىكانلەر. يوسفنى چىتىسنگە نلەر. بىر وقت يوسف بىر توش كورگان. گوياتوشىدە آڭا قوياش، آى واون بىر يولدىز باش ايگان بولالار. يوسف آتاسىنا توشن سويلەگچ اول آڭا: «سىن بالام، بىك زور كشى بولورسڭ. سىنىڭ آغالارڭدا، مېندە بىر وقت سىڭا باش ايبەرمەن» دىگان. هم آڭا اوشبو توشن آغالارىنە سويلەمەسكە قوشقان. آغالارى قايداندر بونى اىشتوب آلغانلار. شوندىن صوڭ آلا تىگىكارگە بىگرەك دە ناچار قارى باشلاغانلار. آنى نىچك دە آتالارندىن آيرغا بولغانلار.

بىر وقت آلا آتالارندىن صوراب يوسفنى قرغا آوب چىققانلار. نىتلەرى آنى اوترو بولغان. لاكن بىرسى بوڭىكرگە قارشى توشكانلىكدەن آنى اوتورگە قىماغانلر. شوندىن صوڭ آنى بىر قويدوغە سالغانلار. انىڭ كولمەگن يىرتقالاب، قانغا بوياپ آتالارنىنا آوب قايتقانلاردا «يوسفنى بورى آشادى» دىب يالغا نلاغانلار. يعقوب پىغمبەر باشدا بولارنىڭ سوزلرىنە اشنامغان. لاكن ئاشلە سون، آڭا صبر ايتودن باشقە چارا قالغان. اول الله تەالىنىڭ يازىشىنا رضا بولوب اوشبو زور قاينغىغا صبر ايتىسكان. الله تەالىنىڭ بىندەلەرىنە رحمتى بىك زور بىت. اول يوسفنى اولەدىن صاقلانغان. آڭا ھىچ بىر ضرر تىمەگەن، ھىچ ھىرى ايمگەنمەگەن. بىر وقت يوسفنىڭ بختىنە قارشى بو قويو ياندىن،

مصر يېرىنە كىتوب بارا طورغان يولچىلار اوتىكانلەر. بولار صو آلو اوچون قويوغا چىلەك توشورگانلەر. نى كوزلەرى بلەن كورسولنەر، چىلەك دە صو اورنىنا ماتور بر يىگت ياشوب چغا. بولار بوڭما بىك آبدراشقانلار ھەم بىك قوانشقانلار. چونكە اول زمانلاردا آتا آنالارى بىلگىلى بولماغان كشىلەرنى قول ايتوب ساتو عادتى بولغان. شول آرادا ايشتوبى، ئەلل بولاي طوغرى كىلوبى، بوندا يوسفنڭ طوغانلارى كىلوب چققانلار؛ آلا بونڭ اوزلەرىنڭ طوغانلارى بولغانلغن سويلەگانلەر. ھەم آنى تىگىلەرگە ساتارغا بولغانلار. آلارنڭ بوتون قاىغىلىرى آنى تىزەرەك كوزدەن يوغالتوبولغانغا كورە، يولچىلارنڭ بىك آز بها بىرولەرىنە قارامىچا آلارغا ساتقانلار. شولاي ايتوب يولچىلار يوسفنى مصرغا آلوب كىتىكانلەردە، آندا بر وزيرگە ساتقانلار.

يوسفى مصردا خوجەسىنا بىك ياراغان. چونكە آنڭ يورش طورشى بىك ياخشى بولغان؛ اول بىك طوغرى يىگت بولغان. لاكن بر وقت آڭما يالا بابوب، ناحقدان زندانغا آتدراغانلار. يوسفى ناحقغە بايتاق يىللار زنداندا ياتقان. لاكن اول بونڭ اوچون بر دە پوشونماغان. بر وقت الله تعالى نڭ رحمتى كىلور ئەلى دىب صبر ايتكان. الله تعالى آڭما توش يوراو علمى بىرگان. اول توش يوراوغا بىك اوستا بولغان؛ توش يوراودا بر دە يالغشماغان. بر وقت مصر پادشاهسى بر توش كورگان. توشندە جىدى ارق صىير، جىدى سىمز صىرنى يوتقان. پادشاه بو توشون توش يوراوچىلارغا سويلەسەدە ھىچ بوسى توشنى يورى آلماغانلار. يوسفنڭ توش يوراوغا اوستالغى نىچكدر پادشاهنڭ قولاغىناچالغان. اول شوندىق زندانغا كشى يىبدروب يوسفدان توشون يورائقان. يوسفى توشنى «جىدى يىل رەتدەن بىك طوقلق بولور، آندان صوڭ جىدى يىل رەتدەن بىك قاتى اچلق بولور» دىب يوراغان. مونا شول توش يوراوى آرقاسىندا يوسفى، پادشاهنڭ عفوینە اوچراب زاندىندان چققان. بونڭ بلەن گنە فالامىچا پادشاه آنى اوزىنە «زىردە ياصاغان. يوسفنڭ يوراوى طوغرى چققان: بر وقت مصردا جىدى يىل رەتدەن بىك طوقلق بولغان. يوسفى كىلەچكە اچاق بولاچاغىن بلەگانگە كورە طوقلق يىللاردا بىك كوب اشلق زاپاصى ھەزرەتكان. اچاق كىلگىچ تىرە ياق آزقغا آبدراغاندا، يوسفنڭ صاقلغى آرقاسىندا مصر مامكتى بر دە آبىراو كورمەگان.

حضرت یوسفنڭ مصردا آغالاری بلهن کورشووی. آتا و آناسن
مصرغا چاقرتووی.

آچلق یللارندا تیره یاقداغی خلقلار، مصردا آشلق زاپاصی کوبلگن
ایشتوب بوندا آزق آلورغا کیله طورغان بولغانلار. شول وقت یوسفنڭ آتا
بر طوغان اون آغاسی دا آزق آلورغا مصرغا کیلگانلار، بنیامین آتاسی یانندا
کنعانده قالغان. یوسفنی قویوغه سالغان و آخردا یولچیلارغا ساتوب ییبهرگان
کشیلرده شوشی اون آغاسی بولغان ایکن. بولار مصرغا کیلگچ یوسف
حضورینا کروب آشلق ساتوب آلورغا صورغانلار. یوسف آغالارن تانیغان.
بولار تانیماغانلار. یوسف بولارغا بیک آچق یوز کورسه تمکن. قایدان کیلگا.
نلکلهرن، کم اوغللاری بولغانلارن بر بر صوراشقان بولغان. هم بولارغا
یوکلهرن طوتوتوب آشلق بیروب ییبهرگان. ایکنچی مرتبه کیلگنده اوینده
قالغان طوغانلارن دا آلوب کیلورگه قوشقان. اگر آلوب کیلمهسه گز آشلق
بیرمهن، دیگان.

یوسفنڭ آغالاری بیک شادلان شوب طولی یوکلهر بلهن کنعانغا قایتوب
کرگانلار. بر آز وقتلاردان سوڭ بولار تاغی دا مصرغا آشلق آلو اوچون
بارغا حاضرلینگانلار. سو مرتبه سنده آتالارندان بنیامینی ده ییبهروون
اوتینگانلار. یعقوب پیغمبر یوسف واقعه سن خاطرینه آلوب باشدا بولارغا بیک
نق قارشی کیلگان. بولار آتالارندان بیک نق اوتنه باشلاغانلار: «بنیامینی
ییبهرمهسهڭ آزی آلا آلهیجا قایتورغا طوغری کیلور بیت. آنی ییبهرمهسهڭ
بر یوک آشلق آرتق آلوب قایتاچاقمز بیت» دیگانلار. آخردا یعقوب پیغمبر
بولارنڭ اوتنچلهرن قبول ایتمکن. تبک بولاردان بنیامینی اوزلهرندن آیروب
قالماسقا سوز آغان. بولار مصرغا بارو بلهن یوسف حضورینا کرگانلار.
یوسف طوغانن کورگاج قوانچندان نی اشلرگه بلمه گان. اوزاق یللار آیرلوب
طورغان بر طوغان آغاسن کورو آشمانه یتوب بترمه سلیک بر شادلق بولغان.
اول آغاسینا اوزینڭ یوسف ایکانلگن آشغارتقان. هم آنی اوز یانندا آلوب
قالاچاغن سو یله گان. بنیامین بونی بیک شادلانوب قبول ایتمکن. لاکن اول
آغالارینڭ بنیامینی بولایغنا مصردا قالدرغا کونمه سلسلکلهرن بلگانگه کورده
آنی قالدرغا بر تورلی حیله قورماقچی بولغان. اول خدمتچیلهرینه بنیامیننڭ

يۈگىنە بىر آلتون ساوت يە شىروب قويارغا قوشقان، شۇنداق سولۇڭ خىدمەتچىلەردىن بىر يۈكلەرنى آقتارتا باشلاغان، بۇلار بارسىدا «بىز آنىدى ناچار نىتىلى كىشىلەر توڭلۇمىز، بىز اوغرىلار توڭلۇمىز» دىگانلەر، باشدا تىگىلەرنىڭ يۈكلەرى بىر بىر آقتارلۇپ چىققان، ايلۇڭ سولۇڭدىن بىيامىنىڭ يۈگى تىكشىرىلگەن، بىيامىنىڭ يۈگىدىن قىممىتى آلتون ساوت كىلۇپ چىققاچ بۇلار بوتۇنلەرى آبدار شۇب قالغانلار: «بىر سوزدە ئەيتە آلمىمىز، اورلاسا اورلار، بۇنداق الك آنۇڭ قەردە شىدە اورلاغان ايدى» دىگانلەر، يوسۇف بۇڭا قارشى بىر سوزدە ئەيتىمىچە اچىندە گە ساقلاغان، بۇلار بىيامىندەن باشقا آتالارى يانىنا قايتوغا اويالۇپ، يوسۇفدىن آنى يىبىدۇرۇپ آنۇڭ اورنىنا اوزلەردىن بىرسىن طوتۇپ قالوون اوتىنگانلەر، يوسۇف بۇڭا كۈنمەگان، آخردا بۇلار چارەسىز قايتۇپ كىتكانلەر.

بۇلار اتالارىنا قايتقاچ واقىئەنى سويلەگانلەر، «اشانماساڭ شۇنداقى كىشىلەردەن، بىزنىڭ بلەن بىرگە بارغان كەروان خەلقىدىن سورا» دىگانلەر، يعقۇب پىغمبىر بۇڭا قارشى بىر سوزدە ئەيتە آلمىغان، اول تاغىدا قايتىراق قايتىرا، كۈيىنە باشلاغان، بۇ واقىئەدىن سولۇڭ آنۇڭ يوسۇف اوچۇن قايتىسى تاغىدا ياشىغان، كۇب جلاو سىبىلى كوزلەرىدە سۇقرايغان، شۇلاىدا اول يوسۇف قەردەش كۈرۈدەن امىدىن بوتۇنلەرى اوزمەگان، الله تەالى آڭارغا بۇلارنىڭ سلامت بولغانلىقلارنى ئەشكەرتكەن، بۇنداق سولۇڭ اول اوغلارنى تاغىدا مىصرغا يىبەرگەن، ھەم شۇندا يوسۇفنىدا ازلەرگە قوشقان، بۇلار مىصرغا بارغاچ تاغىدا يوسۇفقا كىرگانلەر، تاغىدا يالنىب آڭاردان آزىق سوراغانلار، بۇ مرتبەسىندە ايدىنى يوسۇف تۈزە آلمىغان، اوزىنىڭ يوسۇف ايكانىلگەن بۇلارغا آچۇب بىرگەن، بۇلار بۇنى ايشتۇب شاق قاتقانلار، شۇندوق آڭاردان عفو اوتنە باشلاغانلار، يوسۇف بۇلارنىڭ اوزىنە ئەللە نىندى زور قىباحتلىكلەر قىلۇلارنى قارامىچا عفو ايتكەن، شۇنداق سولۇڭ اول آغلارنى ياشىغان كىنغانغا يىبەرۈپ آتا آناسىدا مىصرغا آلوب كىلورگە قوشقان.

بۇنداق سولۇڭ يعقۇب پىغمبىر خاتۇنى وبوتۇن بىلالارى بلەن مىصرغا كىچۇب كىلگەن، بۇلارنىڭ ئەللە نىچە يىللار آيرىلۇپ، سلامتلىگىندەن بوتۇنلەرى امىدىنى اوزلىگەن سىۈكىلى اوغللارى بلەن قاوشۇلارى ئەيتۇب بىرمەسىلك بىر شادلىق بولغان، يعقۇب پىغمبىردە، خىزىت يوسۇفدە بۇنىڭ اوچۇن الله تەالى گە

غایت زور شکرانہ لار قیلغانلار. یوسفنڭ توشی ده طوغری چقغان: قویاش، آی واون بر یولدنڭ آشکاباش اییولهری، آتا و آناسی هم اون بر آغاسینڭ هصرغا کیلوب آنڭ قانات آستینه کرولدیرینه بولغان ایکان.

یعقوب پیغمبر آخر عمرینه چه مصردا طورغان، یعقوب پیغمبرنڭ ایکنچی اسمی «اسرائیل» در. شونلقدان آنڭ بالالارینا و آنڭ نسلینه «بنی اسرائیل» دیلر. بزئیکچه «اسرائیل بالالاری» دیگان سوز بولا. یعقوب پیغمبرنڭ بالالاری مصردا بیک اورچگانلر. یعقوب پیغمبردهن صوڭ الله تعالی یوسفقا پیغمبرلک بیرگان. اول شونداغی خلقنی طوغری یولغا اوندەگان.

مصردا بنی اسرائیلنڭ حالی و موسی پیغمبرنڭ دنیاغا کیلووی. یوسف پیغمبر زمانندا و آشکاردان صوڭدا بنی اسرائیل مصردا بیک راحت طورغانلار. توب مصر خاقي آلاغا بو وقتلردا بیک یاخشی قاراغانلار. آلا مصردا بیک کوبه یگانلر، اورچگانلر. لاکن زمانلار اوتوب یوسف پیغمبرنڭ یاخشیلقلاری اونوتلغاچ، توب مصر خلقینڭ بولارغا قاراشلاری باشقارغان. آلا بنی اسرائیلنڭ بیک اورچوب کیتوب اوزلهرینه اوستون بولولاندان و مصرنی اوز یرلرلهری ایتوب ییبهرولرندەن قورقغانلار. شونلقدن مصر پادشاهلاری، ایکنچی تورلی ئەیتسەڭ مصر فرعونلهری بولارنڭ نسالهرن کیمتو اوچون بولارنی بیک اور، قاتی اشلەرگه قوشا باشلاغانلار. لاکن بنی اسرائیل هاماندا اورچیکنه بارغانلار. شونلقدان فرعونلر ایکنچی تورلی یوللار طوتا باشلاغانلار: فرعونلردهن برسسی بروقت بنی اسرائیلدهن طوغان ایر بالالارنی اوتررگه فرمان چقارغان. اوشبو فرمان بوینچا جلادلار بنی اسرائیلدهن، طوغان بر بالانی آناسی قولندان آلوب کیمتلهرده اوتره طورغان بولغانلار.

مونا شول وقتلردا بنی اسرائیلدهن بولغان «عمران» اسملی ایزگی بر کشی خاتوندان بر ایر بالا طوغان، کوز نوری بولغان بالانی اوترتو آناقا بیک اور بیت. عمران خاتونی بالانی بر آز وقتلار یه شروب طورغان. لاکن اوراق وقتلار یه شروب طورو بیک قورقنچلی بولغانلقدان بو، بالانی صوغا آغزورغا بولغان: «بلسکه بهر شفقتملی کشی قولینا توشهردد، ایسەن قالور» دیب اویلاغان. شونلقدان اول بر یه شچیک خەزەلب بالانی شوکارغاصالغاندا «نیل» یلغاسینا آغزوب ییبهرگان. خدانڭ طوغری کیتروی بلەن بو وقت

فرعون خاتونی «آسیه» خدمتچی قزلاری بلن نیل بوینا توشکان ایکان. یه شچیکنی کوروب اول آنی سودان آلدیرغان. آپدروب قاراسانی کوزی بلن کورسون، بر ایر بالا یاتا. فرعون خاتونی بالانی اویینه آلوب قایتقان. خاتون قز شفقتلی بولا بیت. فرعون خاتونی بالانی قزغانغان. فرعوندهن آنی اوترتمه ون اوتنگان: «بلسکه بزگه فائده لی کشی بولوب چغار. بلسکه اوزمزگه اؤغل یاصارمز» دیگان. فرعون خاتونینک اوتنچن قبول ایتوب بالانی اوترتمه گان. بالاغه «موسی» قوشقانلار.

فرعون خاتونی بالاغا سوت آناسی از له ته باشلاغان. الله تعالی نك طوغری کیترووی بلن سوت آنالغینا موسی نك اوز آناسی آلتغان. موسی، فرعون سرایندا فرعوننك بالاسی کبک تریبه قیلنغان. آنك آناسی آکا اوزینك بنی اسرائیلدهن بولغانلغن، اوزینك ابراهیم، اسحاق و یعقوب پیغمبرلر نك نسلده رندهن بولغانلغن توشوندرگان. اوزینك حاضرگی کونده ایسدهن بر آغاسی هم طوتاسی بارلغن دا بلدرگان. شونلقدن موسی، فرعون سرایندا اوسسه ده، کوشکی گل بنی اسرائیلنی تارتقان. بو وقت مصر خلقی طوغری یولدان بوتونله یازغان بولغانلار. نه لله نیندی کشی و حیوان صورتلرینه، یعنی پتارغا عبادت قیلاطورغان بولغانلار. موسی، فرعون سرایندا اوسسه ده، اوزینك پیغمبرلر نسلندهن بولغانلغن بلسکه گه کورده ناچار اشهرگه برده بیرلمه گان، اوزنچه کوشکینده بر الله فی غناطوتقان.

حضرت موسی نك مصردان قاچووی.

موسی، فرعون سرایندا تر بیده نوب یگنك یه شینه کیلگان. کونلردهن بر کون اول بر مصرلی بر له بنی اسرائیلدهن بولغان بر کشینك اورامدا صوغشوب یاتقانلغن کورگان. مصرلیغا قارشى تگی، حضرت موسی دان یاردهم صورغان. حضرت موسی بونی قزغانوب، آراغا کرگان ده، مصرلیغا برنی قوندروب آلتغان. تسگینك اجلی ییتکان ایکان، شونلوق یغلوب جان بیرگان. حضرت موسی بونی اوترو اوچون صوقیاغان بولغان، خطالق بلن گنه اوترگان. شولای دا اول بو اشینه بیک قاتی اوزنگان. الله تعالی دهن بو خطاسن یارلقاون اوتنگان. تسگی کشی صوغش چوقباری بولغان آخری. ایکنچی کون تاغی دا بر مصرلی بلن صوغش باشلاغان تاغی حضرت موسی طوغری کیلگان. تسگی تاغی بوئاردان یاردهم مورى باشلاغان. حضرت موسی یاردهمگه بارماقچی بولغاچ مصرلی بوگا:

«ئە، سەين كىشى اوتۇرگەگنە يوريسك ايكان، كيچه بر كىشى اوتۇرگان ايدك، بوگون تاغى اوتۇرما كىچى بولاسكىمى؟» دىگان. شول آرادا بر كىشى كيلوب آشا كيچه گى واقعه نك خلق آراسينا جهيلوب كيتسكانلگن، آنى اوتۇرگە كىكاشوب يورگانا. كلەرن سويلەگان، شونلقدان حضرت موسى بر ندرسه گەدە قارامىچا تيزرەك مصردان صرغان.

اول، كون بارغان، تون بارغان. بر وقت مصر بلەن عربستان چىگنە بر يىرگە باروب چىغان. آندا بر قويو يانينا ككوب خلق جىيلوب ماللارن صوغاروب طورالار ايكان. شوندا ايكى قز ماللارن صوغارغا نوبت كوتوب طورالار ايكان. حضرت موسى بولارنى قزغانغان. اوزىنك آرىغان، تالغانلغينا قارامىچا بولارنك ماللارن صوغاروب يىرگان. شوندان صوك اول بر كوله گە. لككە كيلوب يال ايتەرگە اوطورغان. مسكىنى يول بىك واتقان، يونچتقان بولغان. اول شول وقت: «اى رېم، مەين سىنك ياردهمكە، مرحمتكە محتاجمن!» دىب الله تعالى گە دعا قىلغان. الله تعالى نك بندەلرېنە رحمتى بىك زور بىت. ياخشى كىشىلەرگە آنك رحمتى بىگرەك دە زور. اول حضرت موسى نى ايكى مرتبە اولمەن. قوتقارغان كىك، بوندان صوك دا مرحمتنەن تاشلاماغان. بر وقت ئەلىگى قزردان برسى بىك اويالوب قنا بونك يانينا كىلگان دە: «ئەتكاي سىنى اويگە چاقردى. سىنك ياخشىلغىكنى قايتارماقچى بولا» دىگان. بو قزلار «شەيب» اسملى بر پىغمبرنك قزلارى ايكان. حضرت موسى قز بلەن شەيب پىغمبرنك اويىنە بارغان. شەيب پىغمبر آنى بىك ياخشى قبول ايتكان. آنى آشاتقان، اچرگان، حال احوال صوراشقان. آندان صوك آشا ايكى قزندان تله گانن بىرەچكلگن آشغارتقان. تىك بونك اوچون آشا سىگز يل خدمت ايتوون شرط ايتكان. حضرت موسى بونى قبول ايتوب شەيب پىغمبرگە خدمتكە كىرگان. شولاي ايتوب اول پىغمبر عائلە سىنە كر وب، پىغمبر قزن آلو بر كاتېنە اېرىشكان. مونا حضرت موسى غا الله تعالى نك شوندى مرحمتلرى تىگان.

حضرت موسى غا پىغمبرلك كيلووى. مصرغا باروب فرعوننى دىنگە اوندەوى و معجزەلەر كورسەتووى.

حضرت موسى نك قاين آتاسى يىرنە طوراسى كىلمەگان. آنك كوكلندە

گلرهن مصر ییری بولغان. چونکه آنک آناسی، طوغانلاری و جنسده شله ری
آندا بولغانلار. شونلقدان اول خدمت مدتن طوترو بلهن، فی کورسده مده
طوغانلارم، اوز جنسده شله رم بلهن برکه کوررم، دیب مصرغا کیتکان. یولدا
صوق بر توننی اول، «طور» اسملی بر تاوغا یاقنلاشقاندا یراقدان بر اوط
کورگان. شوندان صوگ خاتونینا: «سین موندا طوروب طور ئه لی. مین
شوندا باروب کیلیم. بلکه آندا یول اوگره توچیلهر بولور؛ بلکه اوط آلوب
کیلورمن ده جنورمز» دیگان. یاقن بارغاچ بر وقت آشکا: «مین سینک ربک؛
مین سینی پیغمبر قیلدم؛ سین مصرغا باروب فرعون ومصر خلقن طوغری
یولغا اوندە؛ آشکاردان بنی اسرائیلینی مصردان آلوب چغارغا صورال» دیگان
بر تاوش کیلگان. حضرت موسی باشدا بوکما بیک آبدراغان. آنک قولندا بر
تایاق بار ایکان. الله تعالی آشکا تایاقنی ییرگه تاشلارغا قوشقان. حضرت موسی
تایاقنی ییرگه تاشلاو بلهن اول زور بر جلان بولغان. موسی پیغمبر بوکاردان
بیک قورقغان. الله تعالی آشکا: «قورقما، اولگیچه آنی تایاق ایتهرمز» دیگان.
همم تایاق ایتکان. شوندان صوگ الله تعالی آشکا فرعون ومصر خلقی آنک
پیغمبرلگینه اشانماسالار اوشبو معجزه فی کورسده تورگه قوشقان. موسی پیغمبرنک
هارون اسملی بر آغاسی بار ایکان. شول وقت الله تعالی دهن آغاسن اوزینه
یارده مگه بیروون واییده ش ایتوون صورایغان. «یاری، صورایغانکنی ببردک»
دیب الله تعالی بو اوتنچنی قبول ایتکان.

موسی پیغمبر مصرغا بارغاچ آغاسی هارون بلهن فرعون حضورینه کروب
آنی چن دینگه اوزره کانلر. فرعون بولارغا اشانماغان. شوندان صوگ بولار
تایاقنی جلان یاصاب معجزه کورسده تکانلر. فرعون هم وزیرلهری بوکما هاندا
اشانماغانلار: «بولار سحرچیلار، کوز بووچیلار» دیگانلر. فرعون،
وزیرلهرینک کیمکاشی بلهن بولارغا قارشى طورماق بولوب آتاقلی کوز
بووچیلارنی، سحرچیلارنی جیدراغان. بر کون بیک کوب خلق حضورندا موسی
پیغمبر وهارون بر یاقدان، فرعون، وزیرلهری وسحرچیلاری ایکنچی یاقدان
طوروب جیمکشورگه طوتونغانلار. ایگ باشلاب فرعون سحرچیلاری کوز
بولارغا کرشکانلر: آلا ر ئه له نیندی تایاقلار، بولارنی ییرگه تاشلاغانلاردا،
بولار خلق کوزینه جلان بولوب کورنگانلر. شوندان صوگ موسی پیغمبر

تايغان تاشلاغان. تاياق بيك زور بر جلان بولوب، تىگىلەرنىڭ جلان بولوب كورنگان نەرسەلەرنى بارىدىن يۇقىرىدا يۇقىرىدا. فرعون ئابدراپ قالغان. شول وقت كوز بووچىلار موسى پىغمبەرگە ئيمان كىتىرگەنلەر. فرعون بولارغە بيك آچولانغان. آلارنىڭ آياق قوللارنى كىسىدروب، آصدرغان. لاكن كوز بووچىلار بوڭا صبر ايتىكانلەر. دىنلەردەن قايتماغانلەر.

موسى پىغمبەر آغاسى هارون بلەن بايتاق وقتلار ەصدرا طوروب مصر خلقى دىنگە اوندىگان. فرعوندىن بنى اسرائيلنى مىردان آلوب چغارغا رخصت صورانغان. لاكن فرعون ئيماندا كىترەگەن. بنى اسرائيلنى آلوب چغارغادا رخصت بىرمەگەن. فرعون شىكىللى اوڭ مصر خلقىدا موسى پىغمبەرگە ائىبەر - مەگەنلەر. شونلقدان الله تعالى مصر خلقىنا بايتاق عذابلار بىبەرگان. شولاي بولا طوروب بولار هاماىن حضرت موسى گە ائىبەر مەگەنلەر، هاماىن دە ناچار يوللارنىدا قايتماغانلار. مىردان موسى پىغمبەرگە ئيمان كىتروچىلەر بيك آز بولغان. فرعوننىڭ خاتونى آسىيە، فرعوننىڭ كىرىسنىچە موسى پىغمبەرگە يەشەن ئيمان كىتروب بيك ايزگى بر خاتون بولوب كىتىكان.

موسى پىغمبەر بايتاق زمانلار بنى اسرائيلنى مىردان آلوب چغارغا فرعوندىن صورابدار رخصت آلا آلمىغاچ، الله تعالى آڭا آلارنى بر تون يەشەن آلوب چغارغا قوشقان. شونلقدان بر تون اول آلارنى مىردان آلوب چغوب كىتىكان. فرعون بونى سىزو بلەن آرتلارنىدا عسكەر بلەن چقان. فرعون عسكەرى كورنگان چاقدا بولار «سۆيش» دىگەنلەر باروب يىتىكان بولغانلار. شول وقت الله تعالىنىڭ قوششوي بونىچا موسى پىغمبەر دىگەنگە تايغان بلەن سوققاندا، دىگەنلەر يارلوب يول آچلغان. بنى اسرائيل شول يولدا دىگەنگەن چغوب كىتىكانلەر. فرعون عسكەرى دە دىگەنگە يىتوب بلەن تىگىلەر آرتىداىن كروب كىتىكانلەر. لاكن بنى اسرائيل چغوب قوتولوب بلەن دىگەنگە اولگى حالىندە قايتقاندا، فرعون عسكەرى بلەن برگە سودا مال ك بولغان. مونا شولاي ايتوب فرعون وعسكەرى اوزلەرىنىڭ تىكەنلەرلىرىنىڭ، الله تعالىنىڭ پىغمبەرىندە قارشى كىلۈلەرىنىڭ جىزاسىن تاتىغانلەر. فرعون اول بيك ياوز بولغان. اول خەتنى اوزى تەگىرىك دەوا قىلاطورغان بولغان.

موسى پيغمبرگه طور تاوندا تورات بيرلو. بنى اسرائيلنڭ تيه
صحراسندا يورولهرى. فلسطين غا كرولهرى.

موسى پيغمبر^۹ مصر ييرندن چغوب فرعوندىن قوتولغاچ، آغاسى هاروننى
بنى اسرائيل ياندا قالدروب، اوزى تيزرهك اوزينه پيغمبرلك كيلسگان بيرگه،
طور تاوينا كيتكان. آندا الله تعالى آڭكار دين وشريعت حكملهرن اوگره.
تكان بر كتاب بيررگه وعده قيلغان بولغان. موسى پيغمبر طور تاوندا قرق
كون قالغان. شول وقتدا اول الله تعالى گه مناجات قيلغان. آنڭ بلهن
سويلهشكان. ئەنە شول وقت آڭما «تورأت» اسملى بر كتاب بيرلگان. شوندىن
صوڭ موسى پيغمبر الله تعالى نڭ بوندى زور نعمتلىنه چيكسز شكرانهلهر
قياوب بنى اسرائيل يانينا قايتقان. اوشبو توراتدا بزنگ پيغمبرهن محمد عليه
السلامنڭ كيلچگى طورسندا سوز بولغان.

موسى پيغمبر بنى اسرائيلنى الله تعالى طرفندان آلاغا وعده قيلنغان
«فلسطين» ييرينه آلوب كررگه بولغان. آندا بيك اري گه ودهلى، صوغشچان
خلقلار طورالار ايكان. بنى اسرائيل بولاردان قورقغانلار؛ آندا باروب آلا
بلهن صوغشورغا بازوچملىق قايلا آماغانلار. شونلقدان آلاغا، طور تاوينا
يراق توگل بر صحراده معيشت ايتهرگه طوغرى كيلگان. اول صحراغا «تیه»
صحراسى ديلهر. شول صحرادا چاقدا بنى اسرائيلگه الله تعالى نڭ بيك زور
نعمتلهرى، رحمتلهرى تيگان. بر وقت آلا صحرادا صوسز قالغانلار. شول
وقت موسى پيغمبر تاياغى بلهن بر تاشقا صوقغاندا، اون ايكي چيشمه يارلغان.
آلاغا شول صحرادا چاقدا «من» اسملى، قارتوسلى، حلوا تهنده بر نعمت
ياوغان. آلاغا «سلاوا» ديگان قوشلار كيلوب شولار بلهن رزقلانا طورغان
بولغانلار. شولاي بولا طوروب بنى اسرائيل بيك قارشى كشيهر بولغانلار.
آلا موسى پيغمبردهن ئەللە نهرسهلهر صوراب آنى جوده توب بتره طورغان
بولغانلار. بنى اسرائيل اوشبو صحرادا قرق يل قالغانلار. اوشبو صحرادا چاقدا
الوغ پيغمبر حضرت موسى وفات بولغان. هارون پيغمبرده شوندا وفات بولغان.
قرق بلدان صوڭ بنى اسرائيل فلسطين گه باروب آنى صوغشوب آلاغانلار.
شوندىن صوڭ آلا كوب وقتلار شوندا اورنلاشوب قالغانلار. آلاغا موسى
وهاروندن صوڭدا بيك كوب پيغمبرلهر كيلگان. مثلاً: الارغا «يوشع»

اسملى بر پيغمبر ييپەرلۈپ، فلسطينغا شونىڭ قول آستىدا بارۈپ كىرگەنلەر. آلا رغا «داود» اسملى بر پيغمبىر دە ييپەرلگەن. اول، پيغمبر بولو اوستىنە پادشاهدا بولغان. آكارغا الله تعالى «زبور» اسملى بر كىتاب بىرگەن. داود پيغمبرنىڭ اوغلى «سۇيمان» دا آلا رغا پيغمبر ايتۈپ ييپەرلگەن. حضرت سلیمان دا آتاسى كىبىك ھەم پيغمبر، ھەم پادشاه بولغان. داود عليه السلام فلسطيندا، «قدس» شەرىنە زور بر عبادتخانىە سالدى باشلاسادا، تمام ايتە آلمىچا وفات بولغان. حضرت سلیمان بونى تمام ايتدرگەن. بو عبادتخانىە حاضرگى كۈندە دە بار. آكارغا بيت المقدس دىلەر. اوشبو بنى اسرائيل طورغان فلسطين پىرى بىك كۈپ پيغمبرلەر، ايزگى كىشىلەر طورغان پىر بولغانغا كۈرە «أرض مقدسه» دىبەه آتالدر. بو بىزنىكچە «ايزگى و مبارك پىر» دىگەن سوز بولا.

حضرت مريم و زكوريا عليه السلام.

بر وقتلار فلسطين پىرىندەگى بر اولدا عمران اسملى بر ايزگى كىشى طوراً ايكەن. آنىڭ خاتونى دا اوزى كىبىك ايزگىلەردەن ايكەن. بولارنىڭ بر دە بالا چاغانلارى يوق ايكەن. شونلىقدان بولار الله تعالى دەن بر بالا پىروون صورغانلار. بالا بولسا آنى قدس شەرىندەگى ئىلىگى زور عبادتخانىەگە خىدمىتكە پىررگە ندر ئەيتىكانلەر. اول وقت بالالارنى شولاي عبادتخانىەگە، خىدمىتكە تابشرو عادىتى بار ايكەن. بولارنىڭ دعالارى مەقبول بولغان. بر وقت عمران خاتونى بر قىز بالا تابقان. بو وقت حضرت عمران اوزى وفات ايتىكان بولغان. بالاغا «مريم» قوشقانلار. عمران خاتونى، مريم اوگنى صولنى آيرا باشلاغاچدا، ندرى بوينچا آنى بيت المقدس كە تابشروغان. مريم عبادتخانىە دە وقت آناسى وفات ايتۈپ بوتولەرى يتىم قالغان. شوندىن سوڭ آنى كەم تىرىيەسىنە آلو مىسئەسى چىققان. روحانىلردان (۱) ھەر برسى بونى اوزلەرىنە آلاسىلارى كىلگەن. چۈنكىكە آنىڭ بىك ايزگى كىشى بولاچاغى سىزىلگەن. آخردا شوباغى سالغانلار. شوباغى «زكوريا» دىگەن بر قارىقا چىققان. بو قارىت ايزگىلەردەن، پيغمبەرلەردەن ايكەن. آنىڭ مريمگە بر توسلى ياقىلغى دا بار ايكەن.

مريم عبادتخانىە دە طورغان وقتلردا زكوريا عليه السلام گلەن آنىڭ يانىنا كىرۈپ حال احوال صوراشا، آكارغا آدب و تىرىيە پىرە طورغان بولغان. مريمنىڭ

ادبلى وانصافلىغنا بو بىك صوقلانا طورغان بولغان. شونلقدان اول اوزىنده شوندى بر بالا بىرون الله تعالى دهن صورغان. لاكن بو وقت اول بىك قارت كشى بولوب، خانوفى دا بىك اولغا يغان بولغان. الله تعالى نك قدرتى كىك بيت. آشا بر اير بالا بىرگان. آشا «يحيى» قوشقانلر. يحيى اول بىك ايرگى كشى بولغان، اول آتاسى كىك پىغمبرده بولغان.

مرىم بو يغا يىتكچ عبادتخانه دهن چغوب، زكريا عليه السلام اوينده طور باشلاغان. كونلر دهن بر كون اول اول آرتينا، قرغا چقغان ايكان. شول وقت انك قارشىسىنا بر ماتور يگت كىلوب چقغان. مرىم بو گاردان شىكله نه باشلاغان. اول آنى چندان دا يگت دىب بىلگان. نه اول، كشى صورتينه كرگان جبرائيل فيرشته ايكان. اول آشا: «قورقما؛ مين الله تعالى نك ايلچىسىمن، سىكا سوينچ كىتردم؛ سىندن بر ايرگى اير بالا طواچاق!» دىگان. حضرت مرىم بو شا بىك آبدراغان: «مين بيت ايرگه چقماغان قز نهلى؛ ميندهن نيچك بالا بولسون!» دىگان. جبرائيل فيرشته بو سوزگه قارشى: «الله تعالى نك قدرتى كىك. ايرگه چقىمى طوروب سىكا بالا بىرو آشا برده اوراش توگل. بو اش بولمى قالمى» دىگان. كونلر، آيلار اوتكان. خدا نك قدرتى بلهن بروقت مرىم قورصاقل بولغان. اول بو شا بىك كويونه باشلاغان. خلقنك اوزينه يالا يابولارندان بىك قورقغان. بالا تابار وقت يىتكچ اول يالانغا چغوب بر حرما آچى توبينه اوطورغان. شول وقت اول اوياتندان، قايسىسندان: «بو اشلرفى كورگانچه مين نه لله قاىچان نولوب، اونوتلوب بتكان بولسامچى!» دىگان. شوندوق بو شا: «اى مرىم، قايرغا. سىنك بالاك بىك الوغ مرتبلى كشى بولاچق. حرما آچان سلكت ده سىكا حرمالار كىلوب توشهر. شوندان صوك آشاب، اچوب كوكلشنى طنچلاندر» دىگان بر تاوش كىله. بو تاوش الله تعالى طرفندان ايكان. حضرت مرىم بالاسن كوتوروب اولغا قايتقچ، خلق بوتونلر ابدراشدا قالغانلار: «اى مرىم، سىن بىك الوغ اش اشلب تاشلاغانسك؛ سىنك آتاكدا ناچار كشى توگل ايدى، آنلكدا زناچى خاتون توگل ايدى» دىگانلر. حضرت مرىم بولار بلهن برده سويله شمه گان، بارى، بالاغا تورتوب كورسه توب، «شونك بلهن سويله شىكز!» دىگان سوزنى آشغارتقان. تىگىلر: «نيچك بيشكده گى بالا بلهن سويله شىك؟!» دىگانلر. شول وقت خدا نك قدرتى بلهن بالا تلگه كىلوب: «مين الله تعالى نك

قولیمن. اول مینی پیغمبر قیلاچاق؛ میکا کتاب بیرهچدک، مینی ایزگی ومبارک
کشی قیلاچاق!« دیگان. بونی ایشتکاج خاق بیک عجبله نگانلهر. «بوتیکتهس
بالا توگل، مریمده تیکتهس قز توگل» دیب بیک کوب کشیلهر بوگا اشانغانلار.
حضرت مریمگه یالا یابولاری اورنسر ایکانلگن بلگانلهر. مونا شوشی بالا،
بنی اسرائیلدهن ایگ صوگ کیلگان الوغ پیغمبر حضرت عیسی علیه السلام.
عیسی علیه السلام.

عیسی علیه السلام آناسی قولندا «ناصره» دیگان بر شهرده تربیه قیلنوب،
اوسکان. بو وقت فلسطین ییری روما پادشامسی قول آستندا بولغان. آنی
آنک بر غوبیرناطوری اداره قیلا طورغان بولغان. حضرت عیسی بیک ایزگی،
بیک یاخشی کوکلی، خلقغا بیک شفقتلی بر کشی بولغان. او طوز یه شینه بیتکاج
الله تعالی آشا پیغمبرک بیروب، تورات حکملرن یاشار تورغا قوشقان. شولای
ایتوب عیسی پیغمبر خلقنی طوغری یولغا اوندی باشلاغان. خاق باشدا بوگا
بیک قارشى طورغانلار. آنک آتاسز دنیاغا کیلووی بولارنک آشا قارشى
توشولرینه زرو سبب بولغان. آلا بوندان الکه ده آشا هم آناسی حضرت
مریمگه یالا یابوب جوده توب بتره طورغان بولغانلار. شونلقدان بولاردان بیزار
بولوب حضرت مریم حضرت عیسی فی آلوب مصر ییرینه ده کیتکان بولغان.
لاکن بایتاق وقتاردان صوگ یاگادان فلسطین غا، ناصره شهرینه قایتقان بولغان.
حضرت عیسی اوزینک پیغمبرلگینه تورلی معجزه لار کورسه تکان. اول
طوما کوزسزله رنی کوزلی یاصاغان؛ آلا ته نایلهرنی سلامتله ندرگان؛ بالچقدان
قوش صورتنده بر ندرسه یاصاب شوگا اورگان ده، شوندان صوگ اول قوش بولغان.
مونا شوندی معجزه لار کورسه تکاج آشا اییه روچیلهر بایتاق بولوب کیتکان.
شولای دا کوبچیلک هامان دا آشا ناچار کوز بلهن قاری طورغان بولغانلار.
الله تعالی آشا «انجیل» اسملی آیرم بر کتاب دا بیرگان. بو انجیل تور اتداعی
دین و شریعت حکملرن یاشار تقان. بوندادا آخر زمان پیغمبری محمد علیه
السلامنک کیله چگی طورسندا سوز بولغان. عیسی علیه السلامگه بیک اخلاصلی،
آنی بیک سویه طورغان بر نیچه شا کردلهری بولغان. آلا رگل آنک تیره سنده
بولغانلار. آشاردان انجیل اوگره نگانلهر. بولار خلقنی دینگه اونده و مسله -
سندھ عیسی غایه السلامگه بولشلق دا ایتکانلهر. بو کشیلهرگه «حوار یلهر» دیلهر.

عیسی پیغمبر خلقغا غایت در جهده شفقتلی و مرحمتلی بولوب، بوتون کوپتی بلهن آلارنڭ دنیا و آخرتده بهختلی بولولارینا طرشسادا، یهودیلر آشکا بیک قارشى کیلگانلر. اشگاردان کولگانلر؛ آنى مسقل ایسکانلر. بونڭ بلهن گنه قالمیچا آلا ر آنى اوترو چاره لاریناده کرشکانلر. آنى، خلقنى اوزینه اییهرتوب، فلسطیندا پادشاه بولماق بولا دیب پادشاهغادا چاقغانلار. دشمانلارنڭ بوندی اویلاری الله تعالی گه یه شرن بولماغان. اول آنى حضرت عیسی غا ئەشکار تکان. آشکا اوزن دشمانلارنڭ یاوزلقلارندن قوتقارچاغن دا بلدرگان. شونلقدان عیسی پیغمبر برده قورقمیچا، اوز اشنده بولغان. لاکن دشمانلار هامان اوز اشلهرن اش ایتهرگه طرشقانلار. آلا ر عیسی پیغمبرنڭ شا کردلهرندن برسن صانوب آغانلار. بو کشى بولارغا آنى کورسه تمه کچی بولغان. بر تون ئەلیگی کشینڭ کورسه تووی بوینچا دشمانلار عادتده حضرت عیسی بولا طورغان اویگه بارغانلار. آندا حضرت عیسی نڭ شا کردلهری یعنی حواریلهر بولغانلار. شول وقت آلا ر بر کشینی اوتروب بر آغاچقا آیاق، قوللارندان قاداقلاب قویغانلار هم «عیسی دهن قوتولوق، آنى اوتردک» دیب ماقتانشقانلار. حالبوکه اول کشى عیسی پیغمبر توگل ایکان. آلا ر عیسی دیب ایکنچی برهونی اوترگانلر ایکان. آلا ر سوڭندان اوزلهری اولک: «بو عیسی غا برده اوخشامی، بو عیسی بولماسقا کیهرک» دیب شیککه اوشکانلر. عیسی پیغمبرنی الله تعالی ئەلله قایچان قوتقارغان بولغان.

عیسی پیغمبردهن صولڭ حواریلهر حضرت عیسی نڭ شریعتن تاراتقانلار. انجیل شریف بوینچا عمل قیلورغا خلقنى اونده گانلر. حضرت عیسی دن صولڭ آنڭ شریعتی بیک آقرن تارالوب، آشکا اییهرگان کشیلهر آز بولسادا، سوڭندان بولار بیک کوبه یوب کیتکانلر. حاضرگی کونده حضرت عیسی شریعتی بلهن عمل قیلغان کشیلهر بیک کوب. آلا ر دنیا نڭ هر طرفندا بارلار. حضرت عیسی گه اییهرگان وانجیل بلهن عمل قیلغان کشیلهرگه «خرستیانلر»، ایکنچی تورلی ئەیتسهک «نصاری» دیلهر. موناروسلاردا شول حضرت عیسی شریعتی بلهن، انجیل بلهن عمل قیلالار.

محمد علیه السلامنڭ دنیاغه کیلوروی.

عیسی پیغمبرنڭ طووینه ۵۷۱ یل دیگازده، ابراهیم واسماعیل پیغمبرلهر

دعا قیلوب صورغان ھەم تورات وانجیلدە سوینیچ بیرلگان پیغمبر دنیغا کیلگان. اول پیغمبرنڭ اسمی محمد در. اول عربستان دیگان ییردە مکە دیگان شەردە دنیاغە کیلگان. آندا عرب خاقلاری طوراً بولغانلار. محمد پیغمبردە شول عرب نسلندە ندر. آنڭ آتاسی عبد الله، آناسی آمنە اسملی بولغانلار. عبد اللهنڭ آتاسی عبد المطلب اسملی بولوب مکە عربلەرنڭ باشلیغی بولغان. اول وقتلاردا عربلەر بیک کوب نسللەرگە ایکنچی تورلی ئەیتسەڭ «قبیلە» لەرگە بولنلگان بولغانلار. بو قبیللەرنڭ ایڭ مشهوری ھەم ایڭ آلدنغیسی «قریش» اسملی قبیلە بولغان. قریش قبیلەسی مکە شەردە ھەم شونڭ تیرە یاغنداغی صحرالاردا طوراً طورغان بولغانلار. مکە، عربستاننڭ ایڭ زور شەریدر. آندا ابراهیم واسماعیل پیغمبرلەر بنا قیاغان کەبە الله بار. مەنە محمد پیغمبر شوشی قریش قبیلەسندن بولغان.

بو وقتلاردا عرب خاقلی طوغری یولدان بوتونلە ی آداشقان بولغانلار. آلاز اوزلەرن بابالاری ابراهیم واسماعیل علیە السلاملەر شریعتدە مز دیب یورسەلەردە، اول شریعت کوبدەن اونوتلغان بولغان. آلاز اوزلەرن یاراتقان بر الله فی دا اونوتقانلار. ئەلل نیندی آغاچلار، تاشلارنی الله دیب بلوب شولارغا عبادت قیلا طورغان بولغانلار، آلاز دان حاجتلەرن صوری طورغان بولغانلار. یعنی آلاز پتلارغا تابنا طورغان «مشرکەر» بولغانلار. بو وقتلاردا بر عرب خاقلنداغنا توگل، دنیانڭ ھەر ییرندە گی بیک کوب خاقلاردا پتقا تابنو بیک تارالوب کیتکان. حق دین بوتونلە ی دیرلک اونوتلغان. عربستاندا باشقا ییرلەردە اونوتلغان دین و شریعتنی یاگار تاجاق بر پیغمبرنڭ کیلوون کوتە باشلاغانلار. تورات وانجیل بلەن عمل قیلا طورغان خاقلردا یاقن آرادە شول کتابلاردا سوینیچ بیرلگان پیغمبرنڭ کیلچە گن سویلی باشلاغانلار. مەنە بر وقت رحمتی کیڭ بولغان خدای تعالی شول کوتولگان پیغمبرنی ییمەر وب بوتون دنیا خاقلینا سعادت ایشکلەری آچقان.

محمد علیە السلام طوغان وقتدا آتاسی عبد الله کوبدەن وفات بولغان. اول آگاردان قورصاقداغنا قالب آناسی حضرت آمنە قیلندا تربیلەنگان. اول وقت قریش عربلەردە بالانی طوو برلەن صحرا عربلەرنە تربیە ایتوگە بیرو عادتی بار ایکان. صحرادا آچق، صاف هوادا بالا تازا بولوب اوسمانگە

شول عبادت بلهن شغلله نه طورغان وقتلارندا اكا پيغمبرلك علامتلىرى سىزله باشلاغان. آنك كورگان توشلهرى، كورگاننچه طوغرى چغا طورغان بولغان. كونلردهن بر كون اول حرا تاوندا عبادت قىلوب يانقان چاقدا آشا جبرائيل فيرشته كىلوب، آنك الله تعالى طرفندان پيغمبر ايتوب يسه رلگانلگن بلدرگان. شولاي ايتوب اول ايك الوغ درجه گه، پيغمبرلك درجه سینه منگان. بر واقعه رمضان ايندا كيچ قورون بولغان. بو كيچ «قدر كيچهسى» ديب آتالا. محمد عليه السلامگه پيغمبرلك كىلوب، قرآن اينگان كيچ بولغانغا كوره آشا شولاي قدر كيچهسى ديلهر. بز هدر يل شول كيچهنى طاعت وعبادت قىلوب، پيغمبرمزگه پيغمبرلك كىلوون، قرآن اينوون ايسزگه توشوره من. بو وقت محمد عليه السلام قرق يه شنده بولغان.

ايك باشلاب ايمان كيترگان كشميله ر.

جبرائيل فيرشته كوزدهن يوغالو بلهن محمد پيغمبر او يينه قايتوب واقعهنى خاتونى حضرت خديجه گه سويله گان. حضرت خديجه نك «ورقه» اسملى بر ياقينى باز ايكان. اول بيك اولغا يغان، سوقرا يغان بر قارت ايكان. اول حضرت عيسى شريعتنده بولوب انجيل شريفنى بيك ككوب اوقى ايكان. شونلقدان اول انجيلده گى آخر زمان پيغمبرى طور يسنداغى سوينچنى بله، آنك اوزا قلامى ككيله چه گن كوته ايكان. حضرت خديجه محمد عليه السلامنى شوندوق اوشبو ورقه گه آلوب كپتكان. ورقه واقعهنى صوراشقاچ محمد عليه السلامگه: «اول، حضرت موسى غا پيغمبرلك كيترگان جبرائيل فيرشته ايندى. سمين پيغمبرسك. يمش بولوب سيناك كونلرگنى كورگان بولسامچى. سيكا ياردهم ايتهر ايدم» ديگان. بوندان صوك اوزاق طور ميچا ورقه وفات بولغان. ايك باشلاب محمد عليه السلامك پيغمبرلگينه اشانغان كشى منه شوشى حضرت ورقه در.

بوندان صوك اوچ يلغا هتلى محمد عليه السلامگه جبرائيل فيرشته كورنمى طورغان. اوچ يلدان صوك تاغنى كورنوب آشا خلقنى طوغرى يولغا اوندهرگه قوشقان. شولاي ايتوب محمد عليه السلام خلقنى بر اللهغا عبادت قىلورغا اوندى باشلاغان. ايك باشلاب يه شرن صورتده گنه اونده گان. چونكه بردهن اوزيناك پيغمبرلگن اچوب سالسا، مشركلهر طرفندان آشا قورقنچ بولغان. ايك باشلاب اول اوز عائله سن هم سوزى اوتهردهى دوست ايشلهرن گنه

اوندە گان. محمد عليه السلام اۋلادىن اوك بىك طوغرى سوزلى كشى بولغانغا
كوره، دوستلارى اناڭ پيغمبرلگن شونوق قبول قىلغانلار. ايرلرەن
ايڭ باشلاب ايمان ايتكان كشىلەر «ابو بكر» بلەن «زيد بن حارثە» در.
صبىلاردان باشلاب ايمان كىتروچى كشى ابو طالبنىڭ اوغلى «علی» در.
خاتونلاردان باشلاب ايمان ايتوچى كشى حضرت خديجه در.

پيغمبرگە مکه مشركلەرىنىڭ قارشى توشولەرى و ابو طالبنىڭ آنى
اوز قانات آستىنا آلووى.

بوندان صوڭ الله تعالى پيغمبرگە خلقنى آچق صورتە دىنگە اوندەرگە
قوشقان. شونلقدان اول مکه دە گى «صفا» تاوينا منوب بىك قاتى تاوش بلەن
قچقرا باشلاغان. خلق نى بار ايكان دىب تاوفا تابا آغلا باشلاغانلار. خلق
جىللوب بتكچ اول اوزىنىڭ الله تعالى طرفندان پيغمبر ايتوب يىمەرلگانلگن،
الله تعالى آڭا خلقنى طوغرى يولغە اوندەرگە قوشقانلغىن سويلەگان. ھەمدە
آلارنىڭ پىتلارغا عبادت قىلولارى اورنسىز و يالغىش بر يول بولغانلغىن، بارى
كوك و جىرنى ياراتقان بر الله غاغا عبادت قىلورغا تيوشلگن آڭگار تقان.
اگر بولاي ايتمەسلەر آخرت كوندە جەننەم عذابىنە دوچار بولاچاقلارن، اناڭ
سوزلەرن طىكلاپ اول قوشقانچا يورسلەر جنتلى بولاچاقلارن سويلەگان.
خلق بوڭا بر سوزدە ئەيتمەگانلەر. كويىسى بوڭا قولاق دا سالماغان. منە شول
كوندەن آوب پيغمبر خلقنى آچقدان آچق دىنگە اوندەگان. الله تعالى
آڭا دىن و شرىعت حكملەرن بيان ايتكان بر كتاب بىرگان. اول «قرآن» در.
محمد پيغمبر كىترگان و قرآندە بيان ايتلگان دىن و شرىعتكە «اسلامىت»
دىلەر. مونا پيغمبىزمز خلقنى شول اسلام دىنىنە اوندەگان.

مکه مشركلەرى باشدا پيغمبرگە بە دە قولاق سالماغانلار. «سويلەر»
قچقردا طوقتار ئەلى» دىب اويلاغانلار. لاكن پيغمبر الله تعالى قوشقان
اشدەن طوقتاماغان. اول ھەر وقت، ھەر يىردە بولارنى بر الله غا اوندەپ، آلارنىڭ
پىتلارن كىمستە باشلاغان. شونلقدان مکه مشركلەرى بوڭا دىن بىرار بولوب
ابو طالبكە كىلگانلەردە، پيغمبرى، بو اشندەن طىيوون اوتىگانلەر. ابو طالب
مكە خلقى آراسىدا بىك اعتبارلى بر كشى بولغانلقدان، پيغمبرگە بر بر ائى
قىلورغا بازا آلماعانلار. بولار ابو طالبكە بر كىلگانلەر، ايكى كىلگانلەر،

اۈچ كىيلىگانلەر. ابو طالب ھامان دا بولارنىڭ سوزلەرىنە قولاق سالماغان. پېغمبەرنى اوز قانات آستىنا آلغان، شۇندان سوڭ مەكە مشركلەرى پېغمبەرگە بىك نىق دشمانلاشقانلار. اول اوزى ابو طالب قانات آستىدا بولغانلىقدان آشقا اول چاقلى زور جبر ايتە آلماسالاردا، آشقا ايمان كىتىرگان كشىلەرگە يعنى صحابەلارغا بىك جبر ايتە طورغان بولغانلار. آلاغا عبادت قىلورغا دا ايرىك بىرەگانلەر. شۇنلىقدان آلاغا عبادتنى يەشروب كنه قىلورغا طوغرى كىيلىگان. قايسى بر فقير وكشى قول آستىدا خدمتدە بولغان صحابەلارغا بىگرەك دە اور بولغان. آلارنى اسسى كونلردە، اسسى قوم اوستىنە يالانچا كىيىنچە ياتقروب اوستلەرىنە زور تاشلار باصدروب قويوب عذابلى طورغان بولغانلار. قاي برلەرىنىڭ موينلارىنا بولار تاغوب، بالالارغا آت ايتوب بىروب مستقل ايتە طورغان بولغانلار. قاي برلەرىنىڭ تەنلەرىنە اوڭلى تيمولەر باصوب عذابلى طورغان بولغانلار. بوندى جبرلەر خاتونلارغا داتىگان. شولاي ايتوب عذابقا تۈزە آلمىچا وفات ايتۈچىلەردە بولغان. لاكن بوڭا قاراب آلار دىنلەردىن آصلا قىلمىغانلار. دىنادا عذاب كورسەك، آخرتدە راحتكە ايرشورمز دىب تۈزگانلەر.

صحابەلارنىڭ حبشستانغا كوچولەرى، پېغمبەر بلەن مەكە مشركلەرىنىڭ

آراسى كىسلووى.

مەكە مشركلەرىنىڭ صحابەلارغا جبر وظلملارى بىك آرتا باشلاغاچ، پېغمبەر آلارغا «حبشستان» دىگان بىرگە كىيىنچە قوشقان. اول يىر عربستانغا كورشى بولوب، آرادا بر دىڭگىز كنه بار. آنىڭ پادشاهسى بىك ياخشى، بىك عدل كشى بولغان. پېغمبەرنىڭ صحابەلارنى آندا كوچەرگە قوشووى دا شۇنىڭ اوچون بولغان اىكان. شولاي ايتوب بايتاق صحابەلار عزيز و طنلارن، طوغان و اوسكان يىرلەرن، مال طوارلارن تاشلاب حبشستانغا كوچكانلەر. آلارغا چىت بىردە طور بىك اولك راحت بولماسادا، دىنلەرن طەتارغە ايرىك بولغانلىقدان بىك قوئىشوب شۇندا طورغانلار. صحابەلارنىڭ باشلاب حبشستانغا كوچولەرى محمد دىيە السلامنىڭ بىغمە براگىنە دورت يل طولوب بىشنىچى يالغا چىققان وقتدا بولغان. بۇندان سوڭ مشركلەرنىڭ جبر وظلملارى تاغى دا آرتا توشكان. آلار بر وقت پېغمبەر بلەن آشقا ايبەرگان و آنىڭ ياغندا بولغان كشىلەر بلەن بوتونلەرى مەسكەت كىيىسكانلەر. كعبە اللهغا بر كاغد يەبشوروب، پېغمبەر و آنىڭ طرفندا

بولغان كشيلىر بولەن هيچ بر توسلى معاملەدە بولماسقا، آلا ر بولە اوطرداش بولماسقا، سويل شەمسەكە، قز آلماسقا، قز بىر مەسكە بولغانلار. شولاي ايتوب آلا ر ابو طالب و آشا ايىەرگان كشيلىرىنى، پيغمبىرىنى اوزلەرىنە تابشۇرغا مجبور ايتىمە كچى بولغانلار. لاکن ابو طالب بوگا كۆنمەگان. اول اوزىنە ايىەرگان كشيلىر بولەن ايكنچى بر يىردە آىرلوب باورا باشلاغان. بولدا صحابەلەردان باشقە ابو طالبكە ايىەرگان پيغمبەرگە ياقن بايتاق مشركلەردە بولغان. منە شول وقت پيغمبىر، بولغان صحابەلەرغا دا حبشستانغا كوچەرگە قوشقان. شولاي ايتوب صحابەلەرنىڭ كۆپرەكى حبشستانغا كوچكانلەر. مەكەدە، پيغمبىر ياندا بىك آرنغا صحابەلەر قالغانلار. ابو طالب، پيغمبىر و آلا رغا ايىەرگان كشيلىرىنىڭ مەكە مشركلەرىندەن آىرلوب طورولارى اوچ يىلغە سوزلغان، شول وقت اچىندە آلا رغا بىك آور كۆنلەردە كىلگان. آرنقىز، سوسز قالغان وقتلارىدا بولغان. آرا كىسلوگە اوچ يىل ديگانە مەكەنىڭ بولغانلاردان بر نىچە كشى بولاشنىڭ تگىلەرگە بىك زور جەر بولوون توشنوب كەبەدەگى ئەلىگى كاغدىنى يرتوب تاشلاغانلار. شولاي ايتوب پيغمبىر و انىڭ طرفىندا بولغان كشيلىر بو آورلقدان دا قوتولغانلار.

پيغمبىرنىڭ طائفكە باروب قايتووى

پيغمبىر بولەن مەكە مشركلەرى آراسىندا مناسبت ياشاروب بر تورلى آورلقدان قوتولم ديگانەگنە آشا تاغىدا آور كۆنلەر كىلگان. انىڭ سىيوكلى خاتونى حضرت خديجە وفات بولغان. انىدان سوك اوق باباسى ابو طالب دە وفات بولغان. پيغمبىر بولار اوچون بىك نق قايرغان. چونكە حضرت خديجە بىك عقللى، تىببىرىلى خاتون بولغانلقدان، انى گلەن يواتا طورغان بولغان. ابو طالب ايندى بەتونلەى پيغمبىرىنى قانات آستىنا آلان كشى بولغان. بولندان سوك مەكە مشركلەرىنىڭ آشا جەر وظالملارى بىك آرتوب كىتىكان. ابولالب ايسەن چاقدا مشركلەر آشكاردان كولو، مسغره قىلودان آرتق اشكە بارا آلمى طورغان بولغانلار. اول وفات بولغاچ باشقا تورلى دە جەر ايتە باشلاغانلار. انى طوروب آلوب بەرگەلەگان، سوتقالغان وقتلارىدا بولغان. قابقالارىنا پىچراقلار، نىچاستلەر ياغوب دە كىتە طورغان بولغانلار. نامازدا سەجىدە يانتقاندا اوستىنە پىچراقلار كىتروب تاشلاغان چاقلارىدا بولغان. شولانقدان پيغمبىرگە مەكە طوروب بىك آور بولغان. اول مەكەگە ياقن «طائف» ديگان بر شەرگە

باروب شولارنڭ قانات آستلارينا كررگه اويلاغان. طائفى عربلهرى مکه عربلهرينه دشمان بولغانلقدان، پيغمبر بولارنى اوزن قانات آستلارينا آلورلار ديب بلگان.

شولای ایتوب پيغمبر «زيد بن حارثه» اسملى صحابهنى يازينا آلوب طائفكە كيتكان. طائفى عربلهرى بوڭا برده التفات كورسه تمه گانلهر. آشا ياردهم ايتو قايدا، آشا بيك قاتى سوزلهر سويله گانلهر. شونلقدان پيغمبرگه آندا قالو ممكن بولماغان، ياڭادان مکه گه قايتورغا طوغرى كيلگان. طائفدهن چقغاندا يەش ييلكنچه كلهر پيغمبرنڭ آرتندان تاشلار بلهن آتوب قوغانلار. شول وقت پيغمبرنڭ مبارك او كچهلهرى قاناغان.

پيغمبر مکه گه كيلوب ييتەر آلدندان بر باقچا يازينا طوقتاب يال ايتەرگه اوطورغان. بردهن يول مشقتى، ايكنچيدەن طائفى عربلهرينڭ معاملهرى آنى بيك بورچيغان، واتقان، كوڭلن توشرگان بولغان. شول وقت اول بيك بويوغوب: «اى ربم، ميڭا رحمتكنى توشور؛ سيندهن باشقا هيچ بر آرقا تايانچم قالمادى؛ ميڭا آچووكڭ غنا توشمه گان بولسا يارار ايدى؛ بومشقتلهرنڭ بارسينادا توزه چكمن، تيك ميڭا آچووكڭ غنا توشمه سون ايدى» ديب دعا قيلغان. پيغمبر بو كوينچه گنه مکه گه كررگه قورقغان. چونكه اول مکه نى مرتبه تاشلاب چغوب، ايكنچى بر شهرگه، آلازغا دشمان كشييلرگه كوچكچى مشركلهر بوڭا تاغى دا قاتى آچولانغانلار. شونلقدان اول مکه نڭ الوغلارندان «مُطعم» اسملى بر كشيگه ايلچى ييبهروب اوزن قانات آستينا آلوون اوتسنگان. مطعم ياخشى كشى ايكان. پيغمبرنڭ اوتنچن قبول ايتكان. شوندوق اوزينڭ ياقنلارى، اوغللارى بلهن پيغمبرنى قارشى آلورغا چقغاندا انى اويييه قدر اوز اتوب تاشلاغان. شولای ايتوب الله نڭ رحمتى سايه سنده پيغمبر بر قورقنچدان دا قوتولغان.

صحابه لارنڭ مدينه گه كوچولهرى.

پيغمبر مکه مشركلهرندن شول هەتلى جبر، جفالار كورويينه قارامسا هامان دا الله تعالى قوشقان اشنده دوام ايتكان. اول مکه مشركلهرن ديزيه اوندو برلهن گنه قالميچا باشقاعر بلهرنى ده اهنده گان. مکه گه هەر ييل كعبه ايتور زيارت ايتەر اوچون عربستاننڭ تورلى طرفلارندان بيك كوب عربلهر

طورغان بولغانلار. منه شول وقتلاردا اول هيچ بر قبيله ني قالدريميچا دينگه اوندى طورغان بولغان. مکه مشرکلهرى وباشقا مشرکلهر آنک پيغمبرلگينه معجزه سورى طورغان بولغانلار. اول بوگما قارشى «مينم معجزه مونا ميگا بيرلگان قرآن. اگه رده سز مينم پيغمبرلگيمه، قرآنک الله تعالى طرفندان ييه رلگان کتاب ايكانلگينه اشانما سگز، شول قرآن آيتى کبک برگنه آيت کيترگزا!» ديگان. مشرکلهر بوگما ني چاقلى طرشوب قاراسالاردا بولدر اماغانلار، بوتونلهى چيگنگانلهر. شولاي بولا طوروب آلا ر پيغمبرگه اشا. نماغانلار! اول کيترگان دين و شريعتنى قبول ايمه گانلهر. شولاي دا بره م بره م بولسدا ايمانغا کيگنگان کشي لرنک صاني کوندن کون آرتا بارغان. بر وقت مدينه ديگان بر شه رده ن اون ايکى کشى مکه گه حجگه کيگنگا. نله ر ايگان. پيغمبر بولار ني اوچراتوب دينگه اوندى باشلاغان. بولار ياخشى کوشکلى کشي لهر ايگان، پيغمبرگه ايمان کيترگانلهر. بولار مدينه گه قايتقاج بايتاق کشي ني اوزله رينه ايه رتگانلهر. ايکنچى يل بولار سيکسانلر ب کشى بولوب تاغى دا حجگه کيگنگانلهر. رسول الله بر تون بولار بلهن مکه تاولارندان بر تاو آراسندا کورشوب اوزينک مدينه گه کوچهرگه بولغانلغن آشکلاتقان. بولار بيک خوش قبول ايتگانلهر: «مدينه گه باروب ييتسه لک، سيني صاقلار بزنک اوستمزده» ديگانلهر.

بوندان صولک پيغمبر صحابه لارغا مدينه گه کوچهرگه قوشقان. شولاي ايتوب صحابه لارنک بوتونسى سيوکلى وطنلارن، طوغان و اوسکان ييرلهرن، مال طاولارن تاشلاب مدينه گه کوچگانلهر. مکه دهن کوچوب کيتو مشرکله رده ن قورقنچلى بولغانلقدان کوب صحابه لار يده رنوب کنه چغوب کيتگانلهر. مدينه ده گي صحابه لار، مکه دهن ککوچوب بارغان صحابه لار ني بيک شادلق بلهن بول ايتگانلهر. آلار ني آشانقانلار، اچرگانلهر، طورغا اويلهرن بيرگانلهر. مکه ده بارى پيغمبر و عائله سى، حضرت ابو بکر و عائله سى، پيغمبرنک کيهوى حضرت على هم مشرکله ر قولندا خدمته بولغان بعض بر صحابه لارغنا قالغان. صحابه لارنک مدينه گه کوچگانلکلهرن ايشتوب حبشه ده گي صحابه لاردان دا يتاقى مدينه گه کوچوب کيگنگانلهر.

پيغمبرنڭ مدينه گه كو چووي.

مدينه عربلرينڭ اسلاميتنى قبول ايته باشلاولارى وصحابه لارنڭ مدينه گه كو چوب كيتولهرى مكه مشركلرن بيبك قاتى اويغا توشورگان. آلار پيغمبرنڭ ايهرچنلهرى بيبك كوبه يوب كيتوب اوزلهرينڭ باشلارينا بلا بولولارندان قورقغانلار. پيغمبر اوزى ده آندا كو چوب كيتسه، اشلر بيبگره كده قيينلاشاچاغن اويلاغانلار. شونلقدان آلار بر مجلس ياصاب پيغمبرنى اوتررگه قرار بيرگانلهر. كيچ برله بر نيچه تازا يگت پيغمبرنڭ اوين ئه يلندر وب آلورغادا، اول ايشكدهن چقغانداغنا بر دهن قلچلار بلهن چابوب اوتررگه بولغانلار. لاکن الله تعالى گه بر ندرسه ده يه شرن توگل شول. اول هدر نهرسنى بله. هدر نهرسنى كوره. نى سويلىسڭ ايشته، نى اويلىسڭ بله. آنڭ ياخشى كشىلرگه مرحمتى ده بيبك كيشڭ. اول شوندوق جبرائيل فيرشته آرقل پيغمبرينه مشركلرنڭ قرارلارن آڭغار تقان هم ده شول كيچ مكه دهن چنوب كيتهرگه قوشقان. شونلقدان پيغمبر درحال حضرت ابو بكرگه باروب سفرگه حه زر طورغا قوشقان. حضرت ابو بكرنڭ كوبدهن بيرلى يول اوچون سيمرتوب كيله طورغان ايكي دويدسى بار ايكان. شولارغا آتلانوب يولغا چغارغا بولغانلار. يول كورسه توب بارو اوچون بيبك اوستا بر عربنى ياللا. غانلار. دويله رنى آڭما بيرگانلهرده، اوچ كوندهن صوڭ مكه گه ياقن «ثور» ديگان تاوغا آلوب بارغا قوشقانلار.

قارانغى توشو بلهن اون ايكي تازا مشرک قوراللارن تاغوب كيلوب پيغمبرنڭ اوين ئه يلندر وب آلغانلار. اويده پيغمبر بلهن كيهوى حضرت على ئنه بولغان. خدانڭ قوشووى بلهن اوينى ئه يلندر وب آلغان مشركلهر آياق اوستى كوينچه يوقلاب كيتكانلهر. شول وقتدا پيغمبر حضرت علىنى اوز اورنينا ياتقرغان دا اوزى ايشكدهن چنوب كيتكان. تگيلر ماهان يوقلاب بولغانلار. پيغمبر بيبك صاق غنا حضرت ابو بكر اويينه بارغان دا ايكاره شوب ثور تاوينا باروب، شونداغى بر تيشككه كروب يه شرنگانلهر. بولارنى ييچ بر كورگان كشى بولماغان. مشركلهر اويانغاچ يارق، يورقدان، تهره زله ردهن قاراشدرغانلار. پيغمبرنى يوقلاب ياتا ديب بلگانلهر. تاڭ آتوب، خلق يوقلاب چغا باشلاغاچ، ايندى، چغار ديب حاضرله نوب طورغانلار، هاما دا چنرچى

بولماغان. شونداڭ سوڭ «طوقتا ئەلى بر بر حال بولمادىمى؟» دېيىپ اويگە كىرگەنلەر. نى كوزلەرى بلەن كورسۇنلەر اويىدە پىغمبەر توڭل، حضرت على ياتسا. آبدراشقانلار. پىغمبەر نىڭ قايدالغىن آڭاردان سوراشقانلار. تىگى ئەيتمەگەن. آنى طوقماب تاشلاغانلار. شونداڭ سوڭ آڭ بلەن كوب بولشىمىچا تىزىرەك پىغمبەرنى ازلى باشلاغانلار. حضرت ابو بىكر اويىدە كروب تىكشروب چىققانلار. قىسقىسى مەكەدە تىكشرمىچە ھىچ بىر اوى قالدىرماغانلار. لاكن فائدا چىقماغان. شونداڭ سوڭ آتقا منوب چىغوب تىرە ياقنى دا آيقاغانلار. ھامان دا تابا آلمىغانلار. پىغمبەرنى طوتوب كىتىرگەن يايىسە اوتىرگان كىشىگە زور مكافاتلار وعدە قىلغانلار. لاكن تابوچى بولماغان. مشركلەر پىغمبەرنى ازەلگەندە ئور تاوينا ئەللە نىچە مرتبە مىنگەنلەر. لاكن الله تعالى آلارنىڭ كوزلەرنى سوقىتقان. آلار تاو تىشىگىنە كرمەگەنلەر: «كىشى كرە طورىغان يىرمىنى بو؟» دىيىشوب كىتىسەنلەر. مشركلەرنىڭ آياق تاوشلارن ايشتوبىلەن حضرت ابو بىكر بىك قورقا، قاىغرا طورىغان بولغان. ئە پىغمبەر بر نەرسە بولماغىن كىك بىك طىنچ ياتقان. حضرت ابو بىكرگە: «قاىغىرما. الله تعالى بزنى ساقلار» دىگان. پىغمبەر بلەن حضرت ابو بىكر ئور تاوندا اوچ كون قالغانلار. حضرت ابو بىكرنىڭ اوغلى تون وقتىدا كىلوب بولارنىڭ حاللەرنى بلوب، ازىق كىتروب كىتە طورىغان بولغان. خىدمەتچىسى كوتوب يورگان قويلارن شول يىردەن اوتساروب، تىگىنىڭ آياق از لەرن يوغالتا طورىغان بولغان. اوچ كوندەن سوڭ مشركلەر از لەردەن طوقتاغانلار. ئەلىگى عىرب دە دويەلەرنى كىتروب، پىغمبەر و ابو بىكر يولغا چىققانلار. بولار بر از كىتكاچ، نىچىكدر بولارنىڭ خىبرى «سراقە» اسملى بر مشرگە ايشتەگەن. اول ئەلىگى مكافاتنى آلاسى كىلوب، قوراللارن تاققاندا، يوگرەك آتقا آتلانوب مسافىرلەرنىڭ آرتلارندىن توشكان. اوزاقى وقت اوتى تىگىلەرنىڭ آرتلارندىن يىتەدە باشلاغان. حضرت ابو بىكر قورقوندان گلەن آرتىنا ئەيلەنوب قارى ايكەن. پىغمبەر عليه السلام بر نەرسە ھە بولماغان كىك، بىك طىنچ قىنا قرآن اوقوب بارا ايكەن. حضرت ابو بىكر سراقەنىڭ كىلوب يىتوب باروون كورگاچ پىغمبەرگە: «خراب بولدى. ئەنە آرتىدان بر كىشى يىتوب كىلە!» دىگان. پىغمبەر آڭا «قورقما؛ طىنچ بول؛ الله بزنى ساقلاياچاق!»

دیگان. سراقه مسافرلهرنڭ آرتندان یتیمه باشلاغاچ بر وقت آتی آنا، سورنه، آياقلاری ییرگه باتا باشلاغان. سراقه آتن قمتوب، صوغوب دا قاراغان. ات مامان دا سورنه، هامان دا باتا ایکان، شوندان صوڭ بونڭ کوڭلینه قورقو توشکان: «آخری محمدنڭ بددعاسی توشه. اش خراب. تیزرهڭ بوڭاردان عفو اوتنورگه کیرهڭ!» دییه باشلاغان. ههم شوندوق تگیلرگه: «طوقتا گز. سزگه تیمه. یه چه کمنا!» دیگان. شوندان صوڭ اول پیغمبردهن عفو اوتنگان. پیغمبرلهر مرحمتلی بولالار بیت. اول آنڭ ناچارلغن کیچکان.

پیغمبرنڭ مدینه گه کرووی.

مدینه خلقی پیغمبر بلهن حضرت ابوبکرنڭ چغوون ایشتوب، ههر کون آلا کیله طورغان یولغا چغوب کوته طورغان بولغانلار. کونلردهن بر کون بولارغا کوتکان قوناقلار کورنگان. بولار قارشى باروب آلا رنی ئهیله ندروب آلاغانلار. حال احوال صوراشقانلار. قایسی دویهلرنڭ تزگنلرندن، قایسی اییدرلرندن، قایسی آندان، قایسی بوندان طونقانلار. شولای ایتوب پیغمبر صحابه لار بلهن چولغانغان حالده مدینه گه کیلوب کرگان. مدینه خلقی پیغمبرنی کوروب شادقلارندان فی اشلرگه بلمه گانلر. بالا چاغالار اورام بویینا مناجاتلر اوقوب، قوانشوب یورگانلر.

صحابه لاردان ههر قایسی پیغمبرنی اوزلهرینه توشوره سیلهری کیلگان. شونلقدان مدینه اوراملارینا کرو بلهن ههر یورط خودسی «ای رسول الله، بزگه تیرشسهڭ اییدی!» دیگانلر. دویه بوتونلری صحابه لار بلهن چولغانوب آلانغان بولغان. آنسی دا تزگندن طوتوب دویینی اوز اویمینه تارتا باشلاغان، مونسى دا تارتا باشلاغان. پیغمبر بولارغا: «دویه تیموشلی اورنغا اوزی باروب چوگه چک» دیب تزگننی یهررگه قوشقان. بر وقت دویه بر اندرلقغا باروب چوککان. بو اش الله تعالی نڭ ئەشکار تووی بلهن بولغان ایکان. شونلقدان پیغمبر شول اورنغا توشوب شوندا مسجد صالاجاغن ههم اوزینه اوی صالا چاغن سویله گان. شول وقت «أبو ایوب» دیگان بر صحابه پیغمبرنڭ دویه سی اوستنده گی نرسه لرن اوز اویمینه آلوب کیتکان. شوگا کوره پیغمبر آنا اویمینه قوناق بولوب توشکان. ایکنچى بر صحابه پیغمبرنڭ دویه سن او اویله آلوب کیتکان. شولای ایتوب دویه آشکادا قوناق بولغان پیغمبر،

اوزیند اوی سالوب کرگانگه چه حضرت ابوایوب اوینده قوناق بولوب یانتقان. اوزاق وقت اوتمیچه مکه دهن حضرت علی، پیغمبر بلهن حضرت ابوبکر عالهلهری ده کوچوب کیلگانلهر.

مونا شول وقتدان باشلاب اولگانگه هتلی پیغمبر مدینه ده طورغان. مدینه ده بوندان صواک ایندی ایکی توری خلق بولغان. برسی توب مدینه خلقی. بولارغا «انصار» دیلهر. بزنگچه «یاردهم ایتوچیلهر» دیگان سوزدر. پیغمبر مزهم صحابه لارینا یاردهم ایتوب آلارنی اوزلهرینگ شهرلهرینه قبول ایتکانلکلهری اوچون شولای اتالغانلار. ایکنچیسى مکه دهن مدینه گه کوچوب کیلگان صحابه لار. بولارغا «مهاجرلهر» دیلهر. بزنگچه «کوچوب کیلوچیلهر» دیگان سوزدر. پیغمبر مدینه گه کوچوب کیلگان چاقدا آشما ایلی اوچ یدش بولغان. بو وقت آنک پیغمبر ایتوب ییبه رلووینه اون اوچ یل بولغان. پیغمبر ننگ مدینه گه کوچوب کیلووینه «هجرت» دیب نه یته لهر. بزنگچه بو «کوچو» دیگان سوز بولا. پیغمبر ننگ مدینه گه کوچوب کیلووینه حاضر ایندی ۴۳۳ یل بولغان. مسلمانلار یل باشن مونا شول وقتدان آلوب حساب ایتلهر.

پیغمبر مدینه گه کوچوب کیلگاج بولغان واقعه لار.

پیغمبر مدینه گه کوچوب کیلو بلهن نه لیگی باشلاب دویه چو ککان اورنغا زور بر مسجد صالدرغان. اول مسجد حاضرگی کونده ده بار. تیک اول بر نیچه قات توزه تلگان وزور ایتاغان ایندی. شول مسجد که توه توب اول خانوتلارینا او یلهر صالدرغان. شولای ایتوب اول مدینه ده اورنلاشوب خلقنی اسلامیتکه اوندی باشلاغان. مکه مشرکلهرینه پیغمبر وصحابه لارینگ مدینه ده اورنلاشوب کوچیه بارولاری بیک آور طویولغان. آلاز نیچک ده بولارنی بتررگه قرار بیرگانلهر. شونلقدان پیغمبر وصحابه لاری بلهن مکه مشرکلهری آراسنده بر نیچه مرتبه صوغشیلار بولغان. بو صوغشلارینگ ایك زور یسی وایك برنچیسى «بدر» صوغشیدر. مکه بلهن مدینه آراسندا «بدر» اسمنده گی برنچوقور یانندا بولغانغا بو صوغش «بدر» صوغشی دیب اتالا. بو صوغشدا الله تعالی ننگ یارده می بلهن پیغمبر وصحابه لاری صانلاری بیک آز بولا طوروب مشرکلهرنی بیک قاتی جیگگانلهر. مشرکلهرینگ الوغلارندان بیک کوب کشی اوترلگان، بیک کوب کشی امیر آلنغان.

آندان بریل سوڭ مشرکلەر آچو بلهن مدینه یانینا حه تلی کیلوب تاغی دا
 صوغش آچقانلار. بو صوغشقا « احد » صوغشی دیلهر. مدینه یانیندا « احد »
 اسمنده گی تاو یانیندا بولغانغا کوره « احد صوغشی » دیب آتالا. بو صوغشدا
 پیغمبر وصحابه لار چیکلگانلهر. صحابه لاردان بایتاق کشیلهر شهید بولغانلار.
 شولار آراسیندا پیغمبرمنڭ آتاسی برله بر طوغان آغاسی حضرت « حمزه » ده
 شهید بولغان. بو صوغشدا پیغمبرمزه بیتندن قاتی جراحاتلر نگان. مبارک تشی ده
 صغان. شول وقت صحابه لاردان بعضاری پیغمبردهن مشرکلەر گه بد دعا
 قیلوون صورغانلار. لاکن پیغمبر آلائی بد دعا قیاماغان. بلکه خیر دعا قیالغان.
 احد صوغشینا ایکی یل اوتکانده مشرکلەر بیک کوب عسکر بلهن کیلوب
 مدینه تیره سن بوتولهی قاماب آغانلار. شولای ایتوب ایکی آرادا تاغی دا
 صوغش بولغان. بو صوغشقا « خندق » صوغشی دیلهر. پیغمبر مدینه تیره سن
 قاناو بلهن قازیتوب آلدراغانغا کوره « خندق صوغشی » دیب آتالا. بو صوغشدا
 مشرکلر بایتاق وقتلار قاناو آشا آتشانندان سوڭ مدینه گه کره آلماسقلارن
 بلوب کیری بولوب قایتوب کیتکانلهر. بوندان سوڭ پیغمبر وصحابه لاری
 بلهن مشرکلر آراسیندا اون یل بویینا بر برینه تیشمه سمکه صلح یاسالغان.
 شول آرادا پیغمبر تاغی دا طنچلانوب خلقنی اسلامیتکه اوندی باشلاغان.
 مدینه وتیره یاغندا بوتون عربلر دیرلک ایندی اسلامیتنی قبول ایتکانلهر.
 مدینه تیره سنده یهودیلرده طورا ایکان. بولادان دا اسلامیتنی قبول ایتوجیلهر
 بولغان. لاکن آخر زمان پیغمبری اوز جنسلرندن کیامه گانگه کونله شوب
 کوچیلک اسلامیتنی قبول ایتمه گانلهر. مونا شول رهوشچه اسلامیت بیک
 نق کوچه یوب کیتکان. محمد علیه السلام بر عرب خلقیناغنا ییبه رلیچه،
 بوتون دنیا خلقینا پیغمبر ایتوب ییبه رلگان بولغان. شوڭا کوره اول تیره یاقداغی
 پادشاهلارغه ایلیچیلهر آرقلی خطلار ییبه روب اسلامیتکه اونده گان.
 مدینه گه کوچوب کیلوگه سیکز یل طولغاندا پیغمبر وصحابه لار مکه گه
 باروب آئی دا آغانلار. بو وقت اسلامیت بیک کوچه یگان، مشرکلر ضعیفلر نگان
 بولغانلار. پیغمبرنڭ مکه گه بارووینا مشرکلر اوزلری سبب بولغانلار.
 آلا پیغمبرگه خیانت ایتوب صلحنی بوزغان بولغانلار. مکه آغانندان سوڭ
 اسلامیت بیگره ده کوچه یوب کیتکان. بوتون عربستان خلقی ایندی

یابرلوب کیلوب اسلامیتنى قبول ایتە باشلاغانلار. آلار ایندى پیغمبرنىڭ حق پیغمبر ایکانلگن، اسلامیتنىڭ دە الله طرفندان ییبه رلگن بر دین بولغا. ناغن، قرآننىڭ الله تعالى طرفندان ایندرلگن کتاب بولغانلغن بیک یاخشى بلگانلر. شونلقدان آشغا آشغا کیلوب دینگه کره باشلاغانلار. مدینه گه کوچوب کیلوگه اونچى یل دیگاننه پیغمبر صحابه لارى بلهن مکه گه باروب حج قیلغان. بو حجه پیغمبرموز اوزینىڭ اجلى یاقنلاشقانلغن بلوب خلق بلهن ایسه نلشکان. شوکا کوره بو حجگه «وداع حجى» دیلر. بزئکچه بو «ایسه نلشو حجى» دیگان سوز بولا.

پیغمبرموزنىڭ وفاتى.

مدینه گه کوچوب کیلوگه اون یل طولوب اون برنچى یلغا کیتکانده بر تون پیغمبر مدینه قبرلگینه باروب اولکلرگه دعا قیلوب قایتقان. صووق اله کترگان بولغانمى اول شوندان صوڭ آورى باشلاغان. الگرهك آیاق اوستى گنه آوروب، مسجدکه، جماعت نمازینا چغوب اوزى امام طور بولغان. بر وقت پیغمبرموز منبردهن: «الله تعالى اوزینىڭ بر قولینا دنیا بلهن آخرتنىڭ برسین اختیار ایتەرگه قوشقان ایدى. اول قول آخرتنى اختیار ایتدی» دیگان. شول وقت حضرت ابوبکر یغلى باشلاغان. خلق «بو، نى اشله ب یغلى ایکان!» دیب آبداراشدا قالغانلار. حضرت ابوبکر بوسوزدهن پیغمبرنىڭ وفات ایتچه گن آشلاب یغلاغان ایکان. شول وقت پیغمبرموز حضرت ابو بکرگه بیک زور التفات کورسه تکان: «مین ابو بکر کبک کشى کورگانم یوق. مین بار کشیدهن ده آرتغراق آشما بورچلیمن» دیگان. شوندان صوڭ پیغمبرموزنىڭ اورووی بیک کوچه یوب کیتوب نمازغادا چغا آلمى باشلاغان. اوزى نمازغا چغودان قالغاچ، اول حضرت ابو بکرگه امام طوروب نماز او قورغا قوشقان. شونلقدان پیغمبر وفات ایتکانچه اول خلقغه امام طورغان.

پیغمبرنىڭ اورووی کوچه یوب نمازغا چقمى باشلاغاچ، خلق بیک بورچلا باشلاغانلار. آنى بیک کوره سیلهرى کیلوب، آنىڭ طورسندا خبر ایشته- سیلهرى کیلوب مسجد تیره سنده طولقونلا نوب یورى باشلاغانلار. شونلقدان پیغمبرموز ایكى کشیگه قولطقانوب او یله نمازینا چققان. نمازدان صوڭ اول احد صوفشندا شهید بولغان کشیلرگه اوزون ایتوب دعا قیلغان. آندان صوڭ:

«ای خلق، سز، مین اولەر دیب قورقاسمز ایکان، دنیادا مه کنگی قالو یوق بیت میندهن الک کیلگان پیغمبرلهرده اولگانلهر. مین ده البته بر وقت اوله چه کمن. اگهرده مین اوشبو آورو ومدان اوله قالسام، سزگه بربرکز بلهن تاتو طورغا، بر برکزگه یاخشی معامله قیالورغا وصیت نهیتم» دیب سوز سویله گان.

پیغمبرمنڭ اوشبو سوزلهری مسجده ایش صولڭ سویله گان سوزلهری بولغان. اول بوندان صولڭ مسجدکه چقا آلمان. اول هجرتنڭ اون برنچی یلندا، ربیع الاؤل آیینڭ اون ایکنچی کوننده دوشنبه کون دنیادان کیچکان. پیغمبرمنڭ اولم خبری ایشتلو بلهن خلق غایت درجهده آبدراشدا وقایغیدا قالغانلار. مهر بیرده یغلاولار، آه واه تاوشلاری ایشتلگان. بوکون بوتون مدینه خلقینا و بوتون اهل اسلامگه نیتوب بترگیسز قایغی وحسرت کونی بولغان. پیغمبرنی یووچی کشی کیهوی حضرت علی بولغان. پیغمبرنڭ وصیتی بوینچا اول وفات بولغان اورنندا، حضرت عائشه اوینده دفن قیلنغان. بو وقت پیغمبرگه آلتمش اوچ یش بولوب، چهچ وصاقلالارندا آق بورتوکلهر کورنه باشلاغان بولغان.

«ونا شوشی پیغمبر، ابراهیم و اسماعیل پیغمبرلهر دعا قیلوب صوران، تورات وانجیلده آنڭ طورسندا سوینچ بیرلگان پیغمبر ایندی. اول پیغمبرگه الله تعالی قرآن اسملی بر کتاب بیرگان. شول قرآندا بیان قیلنغان دین و شریعتکه اسلام دینی، اسلام شریعتی دیلهر. شول محمد علیه السلامگه اشانوب، اول کیترگان دین و شریعت بلهن عمل قیلوچی کشیلهرگه مسلمانلار دیلهر. بنده، محمد علیه السلامگه ایمان کیترگان، آشا اینگان قرآن بلهن عمل قیلاطورغان بولغانلقدان مسلمانلارمن. محمد علیه السلام بوتون دنیا خلقینا پیغمبرلگان پیغمبر. اول پیغمبردهن صولڭ هیچ بر پیغمبر کیلمه گان و کیلمه یه چهک. شونڭ اوچون اول «آخر زمان پیغمبری» دیب آتالا. محمد علیه السلام پیغمبرلهرنڭ ایڭ اخرعیسی مدم ایڭ الوغسیدر.

پیغمبرمنڭ عائله سی و یاقنلاری.

پیغمبرمنڭ بر نیچه خاتونی بولوب بولاردان ایڭ مشهورلهری حضرت خدیجه، هائشه، ام سامه و حفصه لاردر. حضرت خدیجه پیغمبرمنڭ ایڭ باشلاب آغان خاتونیدر. پیغمبرمنڭ بوتون بالالاری آشکاردان طوغانلار. باری بر

بالاسى غنا باشقا خاتوندىن طوغان. حضرت خديجه بىك عقللى، كوركام خلقلى
بر خاتون بولغان. پيغمبرمۇ مڪكەدە مشركلەردەن جبر و ظلملار كورگان
چاقالاردا اول اوشبو قىيىنقلارنى آنك بلەن برگە ارتاقلاشقان. اول، پيغمبر-
مۇزگە ايمان كىتىرگان خاتونلارنىڭ ايڭ برنچىسى بولغان. شونىڭ اوچون دە
پيغمبرمۇ آخر عمرىنە حەتلى آنى گلەن ايسىنە توشىرە طورغان بولغان. حضرت
عائشە، پيغمبرمۇنىڭ ايڭ زور صحابەسى بولغان حضرت ابوبكرنىڭ قزىدىر.
اولدا بىك عقللى، بىك علملى بر خاتون بولغان. حضرت عائشە پيغمبرمۇدەن
صوڭ خلققا، خصوصا خاتون قز آراسىنا بىك علم تاراتقان. حضرت ام سلمەدە
بىك عام ايەسى بولوب پيغمبردەن صوڭ خلققا دىن و شرىعت عاملەرن اوگرتە
طورغان بولغان. حضرت حفصە عمر اسمندەگى الوغ بر صحابەنىڭ قزى بولغان.
پيغمبرمۇنىڭ خاتونلارى بىك حەرملى، بىك ايزكى كىشىلەردىر. بز آلارنى حەرم
ايتەرگە، ياخشىياق بلەن ياد ايتەرگە تىوشلىمۇز. پيغمبرمۇنىڭ خاتونلارى مسلمان
نلارغا معنوى آنا سانالالار. الله تعالى قرآندا آلارنى مسلمانلارنىڭ آنالارى
دىگان، شوڭمۇ كورە بز آلارنىڭ اسملەرن حەرم بلەن ياد ايتەمۇز. آلارنى
خديجە، يايىسا، عائشە گنە دىمىمۇز. بىلكە آنامۇ خديجە، آنامۇ عائشە، يايىسە حضرت
خديجە، حضرت عائشە دىمۇز.

پيغمبرمۇنىڭ بارلىق بالالارى جىدەو بولغان. بولاردان دورقىسى قزى،
اوچىسى اوغل بولغانلار. اوغللارى بارسىدا صبىلاتا اولگانلەر. قزلارى
بارسىدا كىيىوگە چىوب، بالا چاغا ايەسى بولغاچ اولگانلەر. ام گلشوم، رقيه
اسملى قزلارى عثمان اسملى الوغ صحابە نىكاھندا بولغانلار. اوللك حضرت
ام گلشومنى، اول وفات بولغاچ حضرت رقيهنى آلفان بولغان. فاطمە اسملى قزى
على اسملى الوغ صحابەدا كىيىوودە بولغان. آشاردان حسن، حسين اسمندە
ايكى ايربالا طوغان. پيغمبرنىڭ نىلى كوبرەك مونا شول حسن و حسين حضرتلەر.
ندەن تارالغانلار. حضرت فاطمە پيغمبردەن آلتى آي صوڭ وفات بولغان. باشقە
قزلارى پيغمبر سلامت چاقدا وفات بولغانلار.

پيغمبرمۇنىڭ ياقنلارىدا بىك كوپ بولغان. ابوطالب اسمندەگى آتاسى
بلەن برطوغان آغاسى طورىسندا بايتاق سويلەپ كىچىكان ايدىك. آنىڭ پيغمبر-
مۇزگە نى حەتلى شىقتىلى و مرحەمتلى بولغانلىغى، آقتىق چىكىكە قدر پيغمبرنى

مشركلاردەن صاقلانغى بارمىزنىڭ دا ايسمىز دەدر. پيغمبىرمىزنىڭ ياقىنلار نىدان
 ايكى مشهورلەرى حضرت حمزە، عباس، جعفر، على در. حضرت حمزە پيغمبىرمىزنىڭ
 آتاسى بلەن بر طوغان آغاسىدر. اول بيك بەادر بر صحابە ايدى. اول احىر
 صوغىشنىدە شەھىد بولدى. حضرت عباس دا پيغمبىرمىزنىڭ آتاسى بلەن بر طوغان
 قەدرە شىدر. اول دا بيك الوغ صحابەدر. اول پيغمبىرمىز دەن صوڭ دا اوزاق وقتلار
 عمر سوردى. آنىڭ نىلى بيك كۈبە يۈب، پيغمبىرمىزنىڭ ياقىنلارى كۈبە يۈك
 شوڭاردان تارالدى. حضرت جعفر ابو طالب نىڭ اوغلى بولوب، پيغمبىرمىزنىڭ
 آتاسى بلەن بر طوغان قەدرە شىنىڭ اوغلى بولادر. اول دا الوغ صحابە ايدى.
 اول دا پيغمبىر سلامت چاقدا بر صوغىشدا شەھىد بولدى. حضرت على دە ابو طالبنىڭ
 اوزلىدر. اول پيغمبىرمىزگە قەدرەش بولو اوستىنە كىيەدە بولادر. اول دا بيك
 الوغ صحابە ايدى. پيغمبىرمىز دەن صوڭ بايتاق وقتلار عمر سوردى. بىزگە
 پيغمبىرمىزنىڭ ياقىنلارن سو يو، كوڭللىرمىز دەن آلارنى حرمت ايتو تىوشدر.

صحابەلار.

پيغمبىرمىزگە ايمان كىتروب، آنىڭ مجلسى بلەن مشرف بولغان كشىلەرگە
 صحابەلار دىلەر. صحابەلار بيك كۈب بولغانلار. آلار پيغمبىرمىز زاماندا آنىڭ
 بلەن برگە بولوب دىن و شرىعت تاراتقانلار. پيغمبىرمىز دەن صوڭ كىيە چىك
 بوونلاردا اسلامىتنى تاراتو آلا رغا يۈكلەنگان. آلار بوتون دىنياغا اسلام
 دىن تاراتقانلار. آلار آراسىدا بيك الوغ صحابەلاردا بار. ابو بكر، عمر،
 عثمان، على اسمندەگى صحابەلار ايكى الوغ صحابەلاردان سانالالار. حضرت
 ابو بكر پيغمبىرمىز دەن صوڭ خلىفەدە بولغان. اول اسلامىتنى تاراتو يولندا بيك
 زور خىدمتلەر كۈرسەتتى. حضرت عمر بيك غىرتلى بيك باظر يۈرەكلى بر
 صحابە بولغان. اول بايتاق وقتلار ايمانغا كىيەمىچە طورغان. باشدا اول مسلمان
 نلارغا بيك قاطى مەاملە قىلا طورغان بولغان. سوڭندان پيغمبىرمىزنىڭ دعاسى
 آرقاسىدا اسلامىتنى قبول ايتتى. شوندىن صوڭ اول بيك الوغ صحابە بولوب
 كىيىتتى. اول حضرت ابو بكر دەن صوڭ خلىفەدە بولغان. اسلامىتنى تاراتو
 يولندا بونىڭ خىمىتى بىگىرەك دە كۈب بولغان. حضرت عثمان دا بيك الوغ صحابە
 بولغان. آنىڭ طورىسىدا يوغارىدا سو يۈلەگان ايدىك. اول حضرت عمر دەن
 صوڭ خلىفە بولغان. اول دا دىن و شرىعتنى تاراتو يولندا كۈب خىدمتلەر

کورسه تکان. حضرت علی ده حضرت عثمان دان قالا ایڭ الوغ صحابه در. اول حضرت عثمان دان صولڭ بییش یاغا یاغن خلیفه بولوب طورغان.

بولاردان باشقا صحابه لارنڭ الوغلاری، اوشبولارد: ابو عبیده، عبدالرحمن، سعید، زبیر، طلحه، سعید. یوغاریداغی دورت صحابه بلهن اوشبو آلتی صحابهغا اوزلهزی سلامت چاقدا پیغمبرمن جنت بلهن سوینچ بیرلگان. شونڭ اوچون بولارغا «جنت بلهن سوینچ بیرلگان اون کشی» دیلهر. صحابه لار باریسی دا غایت درجه محترم کشیلر در. بزگه آلارنڭ باریسن دا حرمت ایترگه، سویهرگه قیوشدر. آلارنڭ اسملرن یاد ایتمکانه حضرت ابوبکر، حضرت عمر دیب ئهیتورگه کیرهک. عمر، ابوبکر گنه دیب ئهیتو ادبسنلکدر.

اعتقاد بولگی

الله تعالی.

مونا بزنڭ کوز آلدمزده طورغان شوشی اوستهل، اورندق، پارتا، تاقتالار باریسی ده اوزلکلهر ندهن گنه بولماغانلار. آلارنی آغاچ اوستالاری یاساغانلار. بزنڭ مکتبده اوز اوزندهن گنه بولماغان. آنی دا اوستالار صالحانلار. شونڭ شیکلی مونا جیر، جیرده گی اوله نلهر، اورمانلار، تاولار، دیکگزلهر، یلغالار، کوللهر، چیشمه لهر، کوك، کوكده گی قویاش، آی و پولدزلاردا اوزلکلهر. ندهن گنه بولماغانلار. جیرده گی انسانلار، حیوانلار، قوش قورتلاردا اوز اوزله ندهن گنه بولماغانلار. آلارنی دا یاساچی، ایکنچی تورلی ئهیتسهک یاراتوچی بار. اول «الله تعالی» در. الله تعالی بر؛ آشا اوخشاش، آشا تپڭ هیچ بر نهرسه یوق. اول هر نهرسه دن الوغ، هر نهرسه دن اوستون. اول هر وقت بولغان، هر وقت بار، هر وقت بولاچاق، آشا هیچ بر وقت بتو یوق. اول هر نهرسه فی بله، هر نهرسه فی کوره. اول بوکارچا بولغان نهرسه لرنی ده، بولوب طورغان نهرسه لرنی ده، بولاچاق نهرسه لرنی ده بله. آشا یه شرن هیچ بر نهرسه یوق. بنده لرنڭ کوكلله رنانه گی، سرلهرگه حه تلی آشا یه شرن توکل، بیلگیلی.

الله تعالی نڭ هر نهرسه گه کوچی ییته. اول فی تله سه شول بولا. آنڭ

قەرتىدىن كېلەگەن بىر نەرسەدە يوق. ئەنڭ قەرتىنىڭ نى درجەدە كىڭ بولۇون بلو اوچون شوشى دىيانى ايسكە توشرو بىتە. اول بيت آنى يوقدان بار قىلغان. ئەنڭ بتوون تەرسە اول شونىموق بىتە چەك دە. الله تعالى بىدە لەرىنە غايت درجەدە مەرھىملى. ئەنڭ رەھىمىنىڭ اىگى چىگى يوق. ئەنڭ رەھىمىنىڭ نى درجەدە كىڭ بولۇون بلو اوچون اوشبو بىزگە بىرگان نەمتلەرن ايسكە توشور و بىتە. جىر يوزىدەگى بىتون نەرسىنى اول بىزنىڭ فائىدامز اوچون بىت ياراتقان. شولاردان فائىدانورغا بىزگە ايرىك قويغان.

الله تعالى نڭ رەھىمى بىك كىڭ بولغان كىك، حكىمى دە بىك طوغرى، بىك عدل: اول اوزىنىڭ نەمتلەرىنە شىكرانە قىلوب طاعت و عبادت قىلغان، دىن و شرىعت قوشقانچا يورگان كشىلەرگە كىلەچكە دە، آخرت كۆندە دە چىكسىز نەمتلەر بىرەچك. لاكن نەمتلەرىنە شىكرانە قىلماغان، دىن و شرىعت قوشقانچا يورمەگان كشىلەرگە آخرتە عذابدا بىرەچك. اول طوغرى حكىمى، عبائتى سببلى شولاي اىتە. شولاي بولغاچ الله تعالى نڭ دىيادە بىزگە بىرگان نەمتلەرىنە شىكرانە قىلوب، دىن و شرىعت قوشقانچا يوروب، آخرتە دە راحتلىككە، جنت نەمتلەرىنە ايرىشورگە طرشورغە تىوش. الله تعالى نڭ بىزگە بىرگان الوغ نەمتلەرن اونوتوب، آڭاشىكرانە قىلمايچا، دىن و شرىعت قوشقانچا يورمىچە آخرت كۆندە بختسىزلىككە اوچراودان، جەنم عذابىنا دوچار بولودان صاقلانورغا كىرەك.

فېرىشتەلەر.

الله تعالى ياراتقان نەرسەلەر اچىدە بىزگە كۆرۈنمى طورغان فېرىشتەلەر و شىطانلار دىگان مەخلۇقلاردا بار دىگان ايدىك. حاضر مونا شول فېرىشتەلەر طورىمىدا سوز سويلەيمىز: فېرىشتەلەر الله تعالى نڭ اىزگى بىدەلەرىسر. آلا ر گل الله تعالى قوشقانچا يورلەر: ئەنڭ بو يورقلارينا هىچ بىر قارشى كىلمىلەر. آلا ر ھەر وقت الله تعالى گە عبادت اىتەلەر. آلا ر بىك كۆبلەر. آلا رنىڭ بىك الوغلارنى دا بار. جىرائىل، مىكائىل، اسرافىل، عزرائىل اسمندە گىلەرى اىڭ الوغ فېرىشتەلەر. جىرائىل فېرىشتە طورىمىدا يوغارىدا بىر نىچە اورىدا سوز بولغان ايدى. اول پىغمبەرلەرگە پىغمبەرلىك كىترە طورغان، الله تعالى بلەن پىغمبەرلەر آراسىدا اياچىلىك اىتە طورغان فېرىشتەدر. فېرىشتەلەرنىڭ بىدەلەرنى اندى موندى يامان اشلەردەن صاقلى طورغان، آلا رنىڭ قىلغان عملەرن يازوب

طورا طورغانلاری دا بار. آلارنڭ بىندەلەرنڭ جانلارن آوچىلاری دا بار. عزرائیل فيرشته ئەنە شول جان آلوچى فيرشتهلەرنڭ باشلىغىدر.

فيرشتهلەر بىزنىڭ كىك گەدەلى توڭلەر. شونڭ اوچون دە بىز آلارنى كورە آلمىز. لاكن آلار تلەگان وقتدا تلەگان صورتكە كره آلار. الله تعالى آلارنى شولای ايتوب يارتقان. اوتكان زمانلاردا آلار آدم صورتىنە كروب، الله تعالى نڭ ايزگى بىندەلەرىنە وپىغىمبەرلەرىنە كورنىگانلەر. يوغارىدا بىز، فيرشتهلەرنڭ بعضى بر پىغىمبەرلەرگە كورنىگانلىكلەرن سويلەب اوتكان ايدىك. مثلاً ابراهيم پىغىمبەرگە يولچىلار قىياقتىدە بر نىچە فيرشته كورنىگان، حضرت عريمكە ماتور بر يىكت صورتدە جبرائیل فيرشته كورنىگان، ديگان ايدىك. جبرائیل فيرشته بىزنىڭ پىغىمبەرگەدە قات قات كورنىگان. فيرشتهلەر آشامىلار، اچمىلەر. آرادە ايرىك خاتونلىق دا يوق. قىسقىسى آلار كشىلەرگە بىرەدە اوخشا- چىلار. تىك شول قىدرسى بار، كە آلاردا بىزنىڭ كىك اولك الله تعالى نڭ بىندەلەرى. لاكن ايزگى بىندەلەرى.

پىغىمبەرلەر.

پىغىمبەرلەر بىزنىڭ كىك اولك كشىلەر. آلاردا بىزنىڭ كىك آشى، اچلەر؛ خاتون آللار، بالاچاغا طودرالار. آلارنىڭ بىزدەن آيىمالارى شولغنا: آلار بىك ياخشى، بىك ايزگى كشىلەر. آلار بر وقتدا الله تعالى نڭ بويورغىنا قارشى كىلمىلەر. اگەردە خطالىق بلەن بر بر كىمچىلىك قىلۇب تاشلاسالار، شوندىق الله تعالى گە قايتالار، توبە واستىغفار قىلالار. الله تعالى آلارنى بىندە- لەرن طوغرى يولغا كوندرو اوچون پىبەرگان. آلار بىندەلەرگە دىن و شرىعت حكملەرن بيان ايتكانلەر. آلار الله تعالى طرفندان اوستلەرىنە يوكلەتلىگان اوشبو خدمنى غايە طوغرىلىق بلەن اوتەگانلەر. شول يولدا بىك قاتى قىيىنلىقلار، اذا و جفالاردا كورگانلەر. آلارنىڭ مشركلەر طرفندان اوتلۇچىلەرى دە بولغان. پىغىمبەرلەرنڭ سانى بىزگە بىلىگىلى توڭل. تىك شول قىدرسى بىلىگىلى، كە الله تعالى ھەر قومگە پىغىمبەر پىبەرگان. پىغىمبەرلەرنڭ بايتاغى بىز يوغارىدا سويلەب اوزغان ايدىك. پىغىمبەرلەرنڭ ايكى ككىسى آدم عليه السلامدر. ايكى سوڭغىسى بىزنىڭ پىغىمبەرمۇ محمد عليه السلامدر. ابراهيم، موسى، عيسى، محمد عليه السلاملار پىغىمبەرلەرنڭ ايكى الوغلىرىدۇر. بولارنىڭ ايتىدە ايكى الوغلىرىدۇر.

آشانو یعنی ایمان ایتو تیوشدر. مؤمن و مسلمانلق مونا شول نهرسه له رگه
 اشانو بلهن بولا در. بولا ردا ن برسینه گنه اشانماغان کشی ده مؤمن و مسلمان
 بولمیدر. بونه رسه له رگه «مؤمن به» دیلهر. بزنگچه نه یسکانده «ایمان ایتلو وی
 تیوش نهرسه له ر» دیگان سوز بولا. «مؤمن به» عربچه مونا شولای اوقولا:
آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَتْهُ وَكُتِبَ عَلَيْهِ وَرَسُولِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْبَعْثِ بَعْدَ الْمَوْتِ. بو
 بزنگچه نه یسکانده «الله تعالی گه، آنک فیرشته له رینه، پیغمبر له رینه، کتابا رینه،
 آخرت کونینه، اولگاندن صولک ترلوگه اشاندم» دیگان سوز بولا.

برله و گواھلق بیرو سوز له ری.

مؤمن و مسلمان کشیگه یوغا ریدا کورسه تلگان نهرسه له رناک بارسینا ایمان
 کیترو تیهش بولغان کبک، آیرم صورتده الله تعالی ناک برلسن، محمد علیه
 السلامناک پیغمبرلگن تل بلهن نه یسکانده تیوش. مونی عربچه مونا شولای
 نه یسکانده کیرهک: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ. بو بزنگچه «الله دان باشقا
 هیچ بر ته گری یوق. محمد علیه السلام الله تعالی ناک پیغمبریدر» دیگان
 سوز بولا. بوسوز گه «کلمه توحید» دیلهر. بزنگچه «برله و سوزی» دیگان سوز در.
 اولگاندن گنه الله تعالی فی برله و، محمد علیه السلامناک پیغمبرلگن
 نه یسکانده تیوش بولغان کبک، الله تعالی ناک برلسن، محمد علیه السلامناک پیغمبر
 لسی بلهن گواھلق دا بیررگه تیوشدر. بو عربچه مونا شولای نه یسکانده: «اشه
 أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَشَهِدَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ» بو بزنگچه: «الله دان باشقا
 نه گری یوق. محمد علیه السلام آنک قولی هم ده پیغمبری دیب گواھلق
 بیرهن» دیگان سوز بولا. بوئا «کلمه شهادت» دیلهر. بزنگچه «گواھلق
 بیرو سوزی» دیگان معنادا در.

عبادت بولگی.

عبادت

اوشبو دنیانی، دنیا داغی بوتون نهرسه له ری، شولایوق آدم بالالارن دا
 الله تعالی یاراتقان دیگان ایسک. شولای بولغاچ بز بارمزا الله تعالی نسکی بولامز.
 بز بارمزا آنک قوللاری و بینه له ریمن. الله تعالی دنیا داغی بوتون نهرسه له ری

بۇنىڭ اوچون ياراتقان. بىز شول نەرسەلەردەن تەڭگەنچە فائىدالانامىز. الله تەئالى بۇ نەرسەلەرنى بىزنى سويگانىگە كۆرە، اوزلىگىندەن بىزگە ياخشىلىق ايتوب بىرگان. شۇنىڭدىن بىز الله تەئالى نىڭ بىرگان اوشبو نعمتلەرىنە شۇكرانە قىلورغا تىوشلىمىز. الله تەئالى گە ايڭ زور شۇكرانە قىلو عبادت قىلۇ بلەن بولادۇر. عبادت دىيىپ الله تەئالى بويورغان رەۋشچە آشا اوزىڭنىڭ قوللىق وبندە چىلىگىڭنى كۆرسەتۈگە ئىتەلەر. الله تەئالى بىزگە دورت تۈرلى عبادت قىلورغا بويورغان. بىز شول عبادتلەرنى قىلساق زور ثوابلى بولۇپ آخىرت كۈنىدە بخلى بولاچاقمىز. اگەردە قىلامساق زور گناھلى بولۇپ آخىرت كۈنىدە آور حالگە توشەچكىمىز. بۇ عبادتلەرنىڭ بىرى نماز، ايكنچىسى روزە، اۈچىنچىسى زات، دورتىنچىسى ھىجرەت. بىز بۇ عبادتلەرنىڭ بارسىدا اكيلەچكىدە بىرەم بىرەم سويلىيەچە كىمىز. ھەزر آزراق نماز طورسىندە سويلىك:

نماز بىر عبادت. اول عبادتە الله تەئالى گە اوزىڭنىڭ بندە چىلىگىڭنى تۈرلىچە كۆرسەتەسەڭ. آندا آياق اورەدە طوراسىڭ، اۈطوراسىڭدا، بوگۈلەسىڭدە، ياتاسىڭدا، قرآندا اوقىساڭ، دعالاردا اوقىساڭ. بو اشلەرنىڭ بارسىدا گلەن الله تەئالى نى ايسىندە طوتوب بىك اخلاص بلەن قىلاسىڭ. نماز اوقۇغان كشى گلەن الله تەئالى نى ايسىندە طوتوب، آننىڭ حضورىدا طورغانلىقنى، آننىڭ تەنى، كىمى، نماز اوقى طورغان اورنى نەسەلەردەن پاك بولورغا تىوش (۱). آننىڭ صوڭىدا نماز اوقى طورغان كشى اوزى پاك بولسادا نماز اۈچون ايرىم رەۋشە يۈۈنۈپ دا آلورغا كىرەك. بولاي نماز اۈچون يۈۈنۈشە «طہارت» دەپلەر.

طہارت.

طہارت، نماز اوقۇ اۈچون ايرىم رەۋشە يۈۈنۈ دىگان ايدىك. طہارت آلو مونە شولاي بولۇ: ايڭ اللە بسم الله تەئە يتوب چىكىلەر رگىنى تۈسە كلەر گىدەن اوز دروپ سىزغانسىڭدا، اۈچ مەرتبە بلەز كلەر رگە ھەتلى ايكى قوللىقنى يۈاسىڭ. آندان صوڭ اۈچ مەرتبە اوزىڭا صو آلۇب چايقاب تاشلىساڭ. آندان صوڭ اۈچ مەرتبە بورونىڭا صو آلۇب تاشلىساڭ. آندان صوڭ اۈچ مەرتبە بەتون بىتىڭنى يۈاسىڭ. آندان

(۱) نەس - نەجاست دىيىپ تىزەك، بول، اولەكسە كىكە كىشى چىركەنە طورغان پەچراقلارغا ئەيىتلەردۇر.

صوڭ اوچ مرتبه ترسه كلهرڭ بلهن ايكي بله گسكنى يواسڭ. آندان صوڭ بر مرتبه باشڭا، قولاقلارڭا وموينسڭا مسح قىلاسڭ. (۱) آندان صوڭ طوبوقلارڭ بلهن اوچ مرتبه آياقلارڭنى يواسڭ. قول يوغاندا بارماق آرالارن، بيت يوغانده صاقال آرالارن ارالاشدرو تىوشدر. منه شوشى اشكه طهارت الوديلهر. نماز اوقى طورغان كشى البته طهارتلى بولورغاتيوش. طهارتسز نماز اوقودرست توگلدر. طهارت آلا طورغان كشى اگهرده لك چيتكلهرن (شيبيلتلهرن) طهارت آلوب آياقلارن يووب كيگان بولسا، ايكنچى مرتبه طهارت آلغانده يووتيدوش توگلدر. اول وقت بارى قوللرنا صو آلوب تاشلارغادا، يووش قول بارماقلارى بلهن چيتكلهرنڭ باشندان بالترينه تابا، طوبوقغه حهتلى صىپارغه كىرهك. بوڭا «چيتككه مسح قىلو» ديلهر. بر مرتبه طهارت آلوب آياقلارن يووب كيگان كشيگه بر كون بوينچا، اگهرده مسافر بولسا اوچ كون بوينچه چيتككه مسح قىلودرستدر. چيتككه مسح قىلو اوچون چيتكده زور ىرتق بولماسقه تىوشدر. ىرتق بولسا چيتكلهرگه مسح قىلو بارمى، آياقلارنى يوو تىوشدر.

هر نماز اوچون طهارت آلوب طورو حاجت توگلدر. بر طهارت بلهن بر نيچه نماز اوقورغا يارىدر. تىك طهارت بوزلساغنا ياڭدان طهارت آلورغه تىوشدر. طهارت عورتلهردهن نجس كىلو بلهن، جراحتدهن قان، ارن صارى صوكبك نهرسهلهر آغو بلهن، بورون قاناو بلهن، ياطوب ياليسه سويلب يوقلاو بلهن بوزلادر. طهارت آلغان وقتدا صونى كوب توكمهسكه، ادب وانصاف بلهن بولورغا، اوزڭنڭ عبادت قىلو اوچون يوونغانسكنى ايسده طوتارغه تىوشدر. (۲) طهارت آلاچاق كسشينڭ عورتلهرنده نجس بولسا پاكله و تىوشدر. عورتلهرنى پاكله وگه «استنجا قىلو» ديلهر. اگهرده نجس عورتلهردهن چيتككه جهيلگان بولسا صو بلهن استنجا قىلو تىوشدر. اگهرده جهيلمه گان بولسا تاش، طوقراق كىيز كيسه گى، مامق، چوپرهك، آغاچ كىك نهرسهلهر بلهن استنجا قىلوده يارىدر. كاغد، سويدك، پچهن كىك نهرسهلهر بلهن استنجا قىلو ادبىزلىكدر.

(۱) مسح صىپاو ديگان معنادادر.

(۲) معلم ائندى شاكردلرنى طهارتخانهغا آلوب باروب اوللا اوزى، آندان صوڭ شاكردلهردهن بطهارت آندورغا تىوش. طهارت آلورغا كرشىمس بورون استنجا مسئلهسنده اوكوره تورگه تىوش. باشقه مسح قىلوشا آبروچا دقت ايتهرگه كىرهك.

نمازدا اوقولا طورغان دعالار.

نماز برعبادت، اول عبادتده تورلی اشلهر اشلهنه، آندا دعالاردا اوقولا
دیگان ایلك. مونا بو درسده بز نمازدا اوقولا طورغان دعالارنی اوگره نه چكمز.

نمازدا اوشبو دعالار اوقولورغا تیوشدر: (۱) سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ
اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ. بو بزنگچه: «ای خدایم، سینی که چیا کله ردهن

پاکلیمن. سینی ماقتاب اش باشلیمن. سینی اسمک بیک مبارک. سین بیک
الوغسک. سیندهن باشقا تهگری یوق» دیگان سوز بولا. (۲) التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ

وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ. السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. السَّلَامُ عَلَيْنَا
وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ. أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

بو بزنگچه: بوتون عبادتلر (تل عبادتلر ده، تن عبادتلر ده: مال عباد
تلر ده) الله تعالی اوچون گنه قیانورغا تیوشدر. ای، پیغمبر سینی

تعالی نك سلامی بولسون، رحمت وبركاتلری ایرشسون. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بارچا ایزگی بنده لرینه ده سلام بولسون. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ باشقا کورد،

یوق، محمد علیه السلام آنک قولی هَدَاهُ اللَّهُ لِحَقِّهِ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ
دیگان سوز بولا. (۳) اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَىٰ آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَىٰ

إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ اللَّهُمَّ بَارِكْ لِعَلِيِّ كَمَا بَارَكْتَ لِعَلِيِّ
مُحَمَّدٌ كَمَا بَارَكْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَعَلَىٰ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (۱)

خدایم، ابراهیم پیغمبرگه و آنک عَلَىٰ عَائِلَتِهِ رحمت قیلینی ایلدی
محمد پیغمبرگه، عائله سینه و بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ رحمت قیلدی ایلدی، سیر بیک

الوغسک. ای خدایم، ابراهیم پیغمبرگه صَلِّ عَلَىٰ عَائِلَتِهِ رحمت قیلدی ایلدی، سیر بیک
ایرشدرگان کبک. محمد پیغمبرگه بَارِكْ لِعَلِيِّ رحمت قیلدی ایلدی، سیر بیک

سین بیک ماقتاولی، بیک الوغسک دَعَا سُورَةُ
نمازدا سورله رده اوقولا دیگان ایلدی، مَثُورَاتُ دَعَا

نمازدا سورله رده اوقولا دیگان ایلدی، مَثُورَاتُ دَعَا

بیکلەب کیتەرگە تیموش بولا. قرآندا «فاتحه سوره سی» دیگان بر سوره بار. نمازدا شول سوره البته اوقولورغا تیموش. اول سوره مونه شوشی:
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ. اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ
 نَسْتَعِينُ. اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ. صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ. غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
 عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ. بونك معناسی اوشبودر: بارلق ماقتاوا، بوتون عالمی تربیه
 قیلوچی، قیامت کونینک خوجهسی وغایت درجده مرحمتلی بولغان الله تعالی گه
 قایتادر. بز سیگاغنا عبادت قیلامز وسیندهن گنه یاردهم صوریمز. سین بزنی
 طوغری یولغا، آلاغا نعمتلرک تیگان، آچووک نوشمه گان، آداشماغان و آزماغان
 کشیلر نك یوللارینا کوندر.

نمازدا فاتحه سوره سینه باشقه سوره ده (۱) اوقولورغا تیموشدر. تیک بو
 سوره نیندی سوره بولسادا یاری. شونلقدن بز بو درسده ایکی قسقا سوره
اچو کونوب کیتیک: (۱) اِنَا اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ. فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَاَنْعِرْ. اِنْ شِئْتَنَّاكَ
صَلِّ اِلَّا بِتَرْتِيبٍ چونکجه: «بز سیگای بیک کوب نعمتلر بیردک. شولای بولغاچ
 سوره ذممنده نیکو کوشور اوچون نماز اوقو، قربان چال. سینى کیمسته طورغان
تدبر ایزگن کلام: «مروج کشیلردر» دیگان معناده در. (۲) (۲) قُلْ هُوَ اللهُ
 اَعَدَّ اللهُ الْعَذَابَ لِرَبِّدٍ وَاَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ. بونك معناسی اوشبودر:
 اللهُ اَعَدَّ الْعَذَابَ لِمَنْ يَكْفُرُ وَاَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ. اول طودرمدی دا، طومادی دا. آنک هیچ بر
 تیکم منوا یوق، دیب نعدت ا

نماز

خالده نماز اوقی طورغان اورنغا کیلوب،
 ندی نمازغه کوشوون کوکلندهن نیت
 قولاقلارینا تابا کیتروپ، جه یوب
 آن آیتلرینک بر سوره بولوی شرط توگلسر.
 بوندا بیکلک اوچون سوره دیب کنه بورندک.
 ن. بونی شا کردلرگه آکلانوب کیتەرگه کیرهک.
 گنه قارابدر. بونی دا نوشوندروب کیتەرگه کیرهک.
 نه بوتوب کیتەرگه کیرهک بولا.

ییمه رگده، باش بارماقلارن قولاق یوشاقلارینا تیدررگه هدم «الله اکبر» دیب تکبیر ئه یتورگه کیرهک. الله اکبرنڭ معناسی «الله تعالی بیک الوغ» دیگان سوزدر. آندان صوڭ قوللارنی کندک آستی طور یسینا کیتروب اوڭ قولنی صول قول اوستینه قورغادا، «سبحانک» دعاسی اوقورغا، اعوذ، بسم الله ئه یتورگه هدم فاتحه سورهمسن اوقورغا کیرهک. فاتحه سورهمسن اوقوب بتکاچ «آمین» دیب ئه یتورگه کیرهک. بو بزنڭچه «قبول ایت» دیگان سوز بولا. آندان صوڭ نیندی بولسا بر سورهمسن اوقورغا کیرهک. سورهمسن اوقوب بتکاچ «الله اکبر» دیگان سوزنی ئه یته ئه یته باش وییلنی بوگه رگده، قوللارنی تز اوستینه قویوب بر آز طورغا کیرهک. بولای بوگولوب طورغا «رکوع» دیلرر. رکوع قیلغاندا اوچ مرتبه «سبحان ربی العظیم» دیه رگه کیرهک. بو بزنڭچه: «الو غ ربمنی کیمچیلکلهدن پاکلیم» دیگان سوز بولا. آندان صوڭ «سمع الله لمن حمده» دیب ئه یته ئه یته توزه یورگه کیرهک. بو بزنڭچه «الله تعالی اوزن ماقتاغان کشینڭ سوزن ایشته» دیگان سوزدر. آندان صوڭ «الله اکبر» دیب ییرگه یاتارغا کیرهک. ییرگه یاتقاندا یوز وتزله ر بلن یاتوب قوللار بلن تیانورغا آیاقلارنی تگوب طورغا کیرهک. بولای یاتوغا «سجده قیلو» دیلرر. سجده ده وقتدا اوچ مرتبه «سبحان ربی الاعلی» دیه رگه کیرهک. بو بزنڭچه: «غایت الوغ ربمنی کیمچیلکلهدن پاکلیم» دیگان سوزدر. آندان صوڭ «الله اکبر» دیب اوطوررغادا، شوندوق تاغی «الله اکبر» دیب سجده گه باررغا کیرهک. سجده ده تاغی اوچ مرتبه «سبحان ربی الاعلی» دیه رگه کیرهک. آندان صوڭ تاغی «الله اکبر» دیب طورغا کیرهک.

منه نمازنڭ اولگی تکبیرندن آلوب صوڭفی سجده نی قیلوب بترگا. ننگه همتلی بولغان همملهرینه «رکعت» دیلرر. نماز ایکی رکعتده ده کیم بولمی. شونلقدان صوڭفی سجده نی قیلغاچ یاڭدادان آیاق اورهم طوررغادا، بسم الله ئه یتوب تاغی فاتحه سورهمسن اوقورغا، آمین ئه یتوب تاغی سورهم قوشارغا، تاغی اولگی رکعتده گیچه رکوع وسجده لهر قیلورغا کیرهک. ایکنچی سجده نی قیلوب بتکاچ اوطوررغادا «تشه د دعاسی» اوقورغا، آندان صوڭ «صلوات

دعاسی» اوقورغا، آندان صوڭڭ الك اوڭ ياقغا قاراب «السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ»،
 آندان صول ياقغا قاراب «السَّلامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ» ديبەرگه كیرهك. بو
 بزئشكچه: «سزگه الله نڭ سلامی ورحمتی بولسون» دىگان سوزدر. بوڭا «سلام
 بیرو» دیلهر. سلام بیرگاچ «ای خدایم، اوشبو نمازمنی قبول ایتسه ندا» ديب بيت
 صیباب دعا قیلورغا كیرهك. هونا شوشی نماز ایکی ركعتلی نماز بولدی ایندی. (۱)

اوج و دورت ركعتلی نمازلار.

نماز یه ایکی، یه اوج، یه دورت ركعتلی بولا. ایکی ركعتلی نمازنی اوتكان
 درسده اوگره نوب اوزغان ایدك. ایندی بولارن اوگره نهنز: اوج ركعتلی نمازدا
 ابکی ركعت اوقوب تشهد اوقوغاندان صوڭڭ تكبیر ئه یتوب یاڭدادان طوروب
 کیته ساڭده، بسم الله ئه یتوب فاتحه سوره سی اوقیسكڭ. فاتحه سورهن بتراگاچ
 «آمین» دیسكڭ. آندان صوڭڭ تكبیر ئه یتوب ركوعغا کیته ساڭ. آندان سجده -
 لهرنی قیلوب اوطوراسكڭدا تشهد و صلوات اوقوب ایکی یاقغا سلام بیره ساڭ.
 دورت ركعتلی نمازدا اوجنچی ركعتنڭ سجده له رندن صوڭڭ تاغی طوروب
 کیتوب، اوجنچی ركعتده گی توسلی بسم الله ئه یتوب، فاتحه سوره سی اوقوب،
 آمین دیسكڭده، تاغی دا ركوع و سجده له ر قیلوب اوطوراسكڭ. اوطراغاچ تشهد
 و صلوات اوقوب ایکی یاقغا سلام بیره ساڭ.

منه شوشی یوغاریدا سویله گانله رمزدهن آڭلاشایلا، كه ایکی ركعتلی
 نمازدا بر اوطرش، اوج و دورت ركعتلی نمازلاردا ایکی اوطرش بولا ایكان. اوج
 و دورت ركعتلی نمازلارنڭ ایکی ركعتلی نمازدان آیرمالاری دا شوندا ایكان.
 آنڭ صوڭڭندا اوج و دورت ركعتلی نمازلارنڭ قالغان ركعتله رنده باری فاتحه
 سوره سی گنه اوقولوب، باشقا سوره قوشلمی ایكان. (۲)

خاتونلار نمازی.

نماز اون دورت اون بیش یه شله رگه کیلگان یعنی بالغ بولغان ههر

- (۱) معلم افندی اولا اوزی، آندان صوڭڭ شا كرطله ردهن ایکی ركعتلی نماز اوقوتدرغه تیوش.
 نمازنی بالعل اوقوتوب كورسه، تو کياچك درساردهه تكرار قیلورغا تیوش. نماز اوقورغا اوگره تكانا-
 نده ب تون دعا و ذكرلارنی ده، تچقروب اوقتوب اوگره تورگه تیوش.
- (۲) اوج و دورت ركعتلی نمازلارنی دا معلم افندی آیرم صورتده اوقوتوب كورسه تورگه تیوش.

بر کشیگه یوکلنه در. بو طوغریدا ایر وختون ایکیسی ده بر تیگزدر. تیک ایرلر نمازی بلن خاتونلار نمازی آراسندا قای بر اوپرش، یاطش و بو گولشلهرده بر آز ایرما باردن. اول ایرمالار مهنا شوندا: (۱) خاتونلر برنچی تکبیر ئهیتکانده قوللارن قولاق یومشاقلارینا تیدر مهسلر، بلکه ایک باشلارینه قدرگنه کوترلر. (۲) خاتونلار قوللارن باغلاغاندا کندک آستی طوغریسینه قویوب باغلامیچا، کوکرهک اوستینه قویوب باغلارلار. (۳) رکوعده طوعانده خاتونلار تلهرن بوگوبرهک طورلار. (۴) رکوعده تلهرگه تایانوب طوعاندا خاتونلارنڭ قول بارماق آرالاری آچق بولماس. (۵) ایرلر سجدهده وقتدا بوتلارن قورصاقلارینا، بله کلهرن بیرگه هم قابرغالارینا تیدر مهسلر. خاتونلار بر آز تیدر وبرهک، قصلوبراق سجده قیلورلار. (۶) اوپرشدن خاتونلار، آیقلارن ایکیسنده اوڭ طرفدان چغروب، آیاق باشلارن قبلهغه قاراتورلردا، اصول یاق اوچالاری بلن بیرگه او طورلار. مونا خاتونلر نمازدا ایرلر نمازندان ایرما شوشی اورنلاردا در.

بیش وقت نماز.

الله تعالی برگه کونینه بیش مرتبه نماز او قورغا قوشقان. بولار ایرته، اوپله، ایکندی، آخشام ویستو نمازلاریدر. ایرته نمازی ایکی رکعت، اوپله، ایکندی ویهستو نمازلاری دورته رکعت، آخشام نمازی اوچ رکعتدر.

ایرته نمازینڭ وقتی تاڭ آبتانندان آلوب قویاش چغا باشلاغانغاچادر. اوپله نمازینڭ وقتی توش آوشقانندان آلوب ایکندی نمازینا قدردر. ایکندی نمازینڭ وقتی هدر نهرسه نڭ کوله گهس توش وقتنداغی کوله گهسندن باشقا اوزی حهتلی ایکی بولغاندان آلوب قویاش باتوب بتکانچه در. آخشام نمازینڭ وقتی قویاش باتقانندان آلوب شفق باتقانغاچا (کوکده گی قزللق بتکانگهچه) در. یهستو نمازینڭ وقتی شفق باتقانندان آلوب تاڭ آبتانغاچادر.

نمازلارنی شوشی وقتلارنڭ قای بولسکنده اوقوساڭدا یاری. مثلا ایرته نماز تاڭ آتقاچدا اوقوساڭدا، آزر اق طوروب اوقوساڭدا، قویاش چغار آلدندان اوقوساڭدا یاری. لاکن وقت کرهسه سنن الک اوقورغایارامی. شولا یوق نمازنی عندرسن وقتندان قالدرغادا یارامی. بر بر عنبر بلن نماز وقتندان قالسا،

آنی سوڭندان اوقورغا تيوشدر. بولاي نمازنى وقتندان كيمچكسروب اوقوغا «قضا قىلو» ديلهر. مونا شوشى بيش نماز يعنى ايرته بلهن ايكي ركعت نماز، اويله آوشقاچ دورت ركعت، ايكندى وقتندا دورت ركعت، قوياش بايغاچ اوچ ركعت، شفق باتقاچ دورت ركعت نماز فرض نمازلاردر. فرض ديگانمزلنڭ معناسى شول: الله تعالى بزگه بو نمازلارنى اوقورغا بويورغان. بز بو نمازلارنى اوقوساق زور ثوابقا ايرشهمز. اگهرده قالدرساق بيك زور گناھلى بولامز. شولاي بولغاچ اوشبو بيش وقت نماز هيچ بر وقت قالدرماسقه تيوشدر.

نمازدا يەشرن و ئەشكارە اوقولورغا تيوش نەرسەلەر.

نماز اچنده گى بوتون دعالار: سبحانك دعاسى دا، تشهد دعاسى، صلوات دعاسى دا يەشرن اوقولورغا تيوشدر. شولايوق ركوع و سجده گە ياتقاندا اوقولا طورغان سوزلەردە يەشرن اوقولورغا تيوش. اعوذ، بسم الله، آمين دا يەشرن ئەيتلورگە تيوش. بوتون تكبيرلەرنى، «سمع الله لمن حمده» ديگان سوزنى، سلاملەرنى امام قچقروب ئەيتورگە، يالغز اوقوچى يەشرن ئەيتورگە تيوشدر. سورەلەرنى ايسە ايرته نمازندا، آخشام ويەستو نمازلارينڭ اولگى ايكي ركعتلەرنده امام قچقروب اوقورغا تيوش. يالغز اوقوچى قچقروب اوقوسادا، يەشرن اوقوسادا ياريدير. اويله وايكندى نمازلارندا هم آخشام ويەستو نمازلارينڭ سوڭغى ركعتلەرنده امام دا، يالغز اوقوچى دا سورەلەرنى يەشرن اوقورغا تيوشدر. (۱)

سنت نمازلار.

اوشبو بيش وقتدا اوقولا طورغان فرض نمازلاردان باشقا «سنت نمازلار» دا بار. سنت نماز ديب شوندى نمازغا ئەيتلەر: پيغمبرمىز آنى الله تعالى دەن ايرم بويورق بولمى طوروب اوقوغان. الله تعالى گە ياقنلغىن آرتدرو اوچون، زور ثوابقا ايرشو اوچون اوقوغان. آنى هيچ بر وقت قالدرمى طورغان بولغان. صحابەلاردا پيغمبردەن كورمەكچى آنى اوقى طورغان بولغانلار. شونلقدان آنى بزده اوقيمىز. آنى اوقو بلهن بز زور ثوابلى بولامز. اوقوماساق گناھلى

(۱) بوڭا قدر نمازنىڭ بوتون دعا و ذكرلەرىدە قچقروب اوقوتوب اوڭرە تليگان ايدى. بوندان سوڭ نمازنى اصل حالنچە، يعنى يەشرن اوقولا طورغانلارنى يەشرن، ئەشكارە اوقولا طورغانلارنى ئەشكارە ئەيتوب اوقوتدورغا كيرەك.

بولمىز. سنت نمازلار ايرته نمازدا ايكي، اوپله نمازدا آلتى (دورت هدم ايكي)، آخشام نمازدا ايكي، يهستو نمازدا ايكي ركعتدر. ايرته نماز ينگ سىنتى فرضندان الك، اوپله نماز ينگ دورت ركعت سىنتى فرضندان الك، ايكي ركعتى فرضندان صوڭ، آخشام ويهستو نمازلار ينگ سىنتلهرى فرضلارندان صوڭ اوقولادر. بوندان آڭلاشايلا، كه ايسكىدى نمازى فرض غنا بولوب، سىنتى يوق ايكان. قالغان نمازلارنگ فرضلارى دا، سىنتلهرى ده بار ايكان. ايرته نمازى فرض وسىنتى بلهن دورت ركعت، اوپله نمازى اون ركعت، آخشام نمازى بيش ركعت، يهستو نمازى آلتى ركعت ايكان.

سنت نمازلار بارى بر فرض نمازلار توسلى اوڭ اوقولا. آيرما شونداغنا: فرض نمازلار اوچ ودورت ركعتلى بولسا، صوڭغى ركعتلهرنده فاتحه سورده. سندن باشقا سورده اوقولمى. سنت نمازلارنگ همه ركعتلهرنده فاتحه سورمى اوستينه بر سورده اوقولا. آنڭ صوڭندا سنت نمازلاردا سورلهر، تكبيلهر، سلاملار بارمى دا يهشرون ئيتلر. آنڭ صوڭندا سنت نمازلار اوچون اذان وقامت ئيتلمى.

جماعت نمازى.

اوشبو بيش وقت فرض نمازلارنى اويڭده اوقوساڭدا، مسجد كه باروب اوقوساڭدا، يالغزغا اوقوساڭدا، بر نيچه كشى جياوب برگله شوب اوقوسوساڭدا ياريدر. بر نيچه كشى جيبيلشوب اوقو يالغزغا اوقوغا قاراغانده ثوابلير اقدر. بر نيچه كشى برگله شوب اوقوغانده بر كشى آندا طوروب، تكبيلهرنى، سورلهرنى قچقروب اوقورغا، قالغان كشىلهر آنڭ آرتندا تزلوب (صفلا نوب) سورلهرنى اوقوميچا آنڭ اوقوغانى طسڭلاب غنا طورغا تيوشدر. بولاي جيباوب اوقولغان نمازغا «جماعت نمازى» ديلدر. جماعت نمازدا آندا طورغان كشىگه «امام» ديلدر. آرتدا تزلوب اوقوغان كشىلهرگه «اويوچيلار» ديلدر. جماعت نمازدا، امام «سمع الله لمن حمده» ديگانده اويوچيلار «ربنا لك الحمد» ديهرگه تيوشدر. بو بزنسچه «اى رهن، باراق ماقتاوسىڭا قايتادر» ديگان سوز بولا.

نمازنى مسجد كه باروب جماعت بلهن اوقو بيگرده ده ثوابلير، بيقمبهرن

وصحابه لار مەر نمازنی شولای مسجده جماعت بولوب اوقی طورغان بولغانلار. پیغمبرمز امام طور، صحابه لار اویوب اوقی طورغان بولغانلار. شولای بولغاچ بزگده پیغمبرمز وصحابه لاردان اورنهك آلوب، فرصت بولدیسه مسجده که باروب فرض نمازلارنی جماعت بولوب اوقورغا طرشورغا کیرهك. شولای ایتوب زور ثواب آلورغا املطورغا کیرهك.

جمعه نمازی.

مؤمن و مسلمان کشیگه کونینه بیش وقت نماز اوستینه آتاسینه بر مرتبه فرض بولغان نمازدا بار. اول نماز جمعه نملزیدر. اول جمعه کون اوقولغانغا کوره شولای جمعه نمازی دیب آتالا. جمعه کون محمد علیه السلامغا پیغمبرلك کیلوب قرآن بیرلگان کون بولغانغا کوره بیک شریفی، بیک مبارک کوندر. اول کون مسلمانلار اوچون بر بهیرهم کوندر. اول کونده اخلاص بلهن صورالغان تله کلهر قبول بولا طورغان بر ساعت بار. لاکن اول ساعت بیلگیلی توگل. مونا جمعه کون شوندی مبارک بر کون بولغانغا کوره، الله تعالی بزگه مسجده که جییلوب اول کون جمعه نمازی اوقونی فرض قیلغان. جمعه نمازینک فرض بولغانی ایکی رکعتدر. جمعه دا بوایکی رکعتدهن باشقادا نمازلار اوقولا. تیک آلا فرض توگل. آلارنی اوقوساڭدا، اوقوماساڭدا یاری. اوقوساڭ البته بیک زور ثوابلی بولساڭ. جمعه اوچون مسجده که کرگاچده ایکی رکعت نماز اوقو بیک زور ثوابلی اشدر. آندان صوڭ جمعه اذانی اوقولغاچ دورت رکعت سنت اوقولادر. ایکی رکعت فرضدان صوڭ تاغی دا دورت رکعت سنت اوقولادر. آندان صوڭ دا قای بر کوبرهك ثواب آلاسیلاری کیلگان کشیلهر دورت وایکی رکعت نماز اوقیلار. (۱)

جمعه دا باشقه نمازلارداغی کبک اذان ئهیتله وقامت توشورلهدر. جمعه دا حضرت، ایکی رکعت فرضغا کرشمه سدهن الک خطبه اوقیدر. پیغمبرمزده شولای خطبه اوقی طورغان بولغان. شوڭا کوره بزنگ حضرتله رده خطبه اوقیلار. قای بر وقتلاردا وعظدا سویلیلهر. خطبه فی حضرت منبرگه منوب، قولینا تایاق

(۱) بو نمازلارنی، شاگرد جمعه ننگ آخیرینا ذر اوطوروب آبراشدا قالسامون اوچون گن، فهیتوب کیندم. معلم اقدیلهر بولارنی «احتیاط ظهر» نمازی، «اوشبو وقتنگ سنتی» کبک عبارلهر بلهن آنامسالار ایدی.

طوتوب اوقى. خطبه ايكيگه بولنوب اوقولا: بر آز اوقوغاندان صوڭ بىك ازغنا اوطورلادا، تاغى دا اوقولا. جمعه نمازى اوقوغان كشيگه اول كوننڭ اويله سن اوقو تيوش توگلدنر. جمعه نمازى مسجدده، جماعت بولوب غنا اوقولادنر. شونلقدان بر برعدن بلهن جمعهغا بارا آلمان كشي اوينده جمعه اوقوميجا، اويله اوقو تيوشنر.

ايكى عيىد نمازى.

اوشبو نمازلارغا باشقا مؤمن ومسامان كشيگه تاغى دا اوقورغا تيوش بر نماز بار. اول يلىنا ايكى مرتبه گنه، روزه عيىدى هم قربان عيىدى كونلر نده گنه اوقولا. شونڭ اوچون ده آشا «عيىد نمازى» ديلر. عيىد نمازى بارى ايكى گنه ركعتنر. اول نماز يلىنا ايكى گنه مرتبه اوقولا طورغان نماز بولغانغا كوره، بوتهن نمازلارغا باشقاراق اوقولادنر: باشقا نمازلاردا نمازغا كرشكانده برگنه تكبير ئه يتله. عيىد نماز ندا تكبير دورت مرتبه ئه يتله. آنڭ صوڭندا عيىد نماز ندا ايكنچى ركعتنڭ ركوع آلدنداغى تكبير ندهن لك قوللارنى كوتتوروب، قولاق يموشا. قارينا تيدروب اوچ مرتبه تكبير ئه يتله. مونا عيىد نمازىنڭ باشقا نمازلاردان آيرماسى شول يىرده. عيىد نماز ندا اذان ئه يتلمى وقامت توشور لميدنر. عيىدده جمعه داغى كىك حضرت منبرگه منوب خطبه اوقيدنر. كوب وقت وعظدا سويليدنر. عيىد كون مسلمانلار اوچون بر بهيره م كوندر. اول كون بزىنڭ شادلىق ككونمزدنر. شونڭ اوچون ده بز اول كون كيىنه م، ياصانامز. آغاي انى، دوست ايشلهر مگه قوناغايوريمز. اول كون بز اوز مگنه توگل، فقير ومسكينلرنى، يتيملهرنى، ضعيفلهرنى ده شادلاندرغا طرشامز، روزه عيىد نده «قطره» صدقه لارنى اوله شه م. قربان عيىد نده قربان چالوب ايتلهرن فقيرلهرگه تاراتامز. شولاي ايتوب شادلقلار منى آلا بولهن بولشه م. عيىد كون عيىد نمازى اوچون آيرم صورتده آقلانو، پاكله نو بىك ثوابلى اشدر. پيغمبر م اوزى عيىد نمازى اوچون يوونوب، قويونوب بارا طورغان بولغان. بز گده عيىد كه قويونوب بارغا قوشقان. شولاي بولغاچ بز گه پيغمبر قوشقان سوزنى اورينا كيتروب، ثواب آلورغا طرشورغا كيره ك، عيىد كه بارغاندا خوشبويلانوب بارو بىك كور كام اشدر. شولايوق يا شمى وماتور كيىملهرنى كيىوب بارو آرتغراقدر.

روزه

مؤمن و مسلمان كشيگه نماز دان باشقا «روزه» ديگان بر عبادت ده فرضدر. روزه، ايرته ده ن آلوب كيچك هه تلي، يعنى تاك آتما سدان آلوب قوباش بايغانغا هه تلي آشاو اچوده ن طيولوب طورودر. روزه بولو اوچون اوزگنك روزه غا كرووگني نيت ايتد رگه كيرهك. بولاي طورى كيلوب كنه ايرته ده ن كيچك هه تلي آشامى اچمى طور و روزه بولو توگلدن. روزه بولغان كشى اوزينك الله تعالى قوشقان اوچون آشاو اچوده ن طيياغانلغن، بو اشنى الله تعالى رضالغى اوچون اشله گانلگن هر وقت ايسنده طوتارغا كيرهك. روزه بولغان كشى فقير و مسكين كشييلرني قزغانا، اوزينه الله تعالى نك بيرگان نعمتلهرينه شكرانه سى آرتادر.

الله تعالى طرفندان بزگه فرض قيلنغان روزه بر آي بولوب، رمضان ايندا طوتولادر. رمضان آيى پيغمبرمزگه پيغمبرلك كيلگان و قرآن بيرلگان آي بولغانلقدان بيك شريف، بيك مبارك آيدر. شونك اوچون ده الله تعالى بزگه بو آيدا روزه طوتوني فرض ايتكان. بز اوشبو مبارك آيدا روزه طوتوب زور اجر و ثوابقا ايرشه مز. كيچلهرن «تراويح» نمازينا يوروب الله تعالى گه ياقنلغمزي آرتد رامن. رمضان ايندا بر بيك مبارك كيچ بار. اول يكرمى آلتيسينا طورى كيله. اول كيچ «قدر كيچه سى» ديب آتالا. اول كيچده اخلاص بلهن صورالغان تله نلر قبول بولا. اول كيچ پيغمبرمزگه پيغمبرلك كيلگان و قرآن بيرلگان كيچ. آنك مبارك كيچ بولووى دا شونك اوچون. رمضان ايندا طوتقان روزه لارمزنك قبول بولوون صوراب بز «فطره صدقه سى» ديگان صدقه بيره مز. آنى رمضان آيينك قايسى كوننده بيرسه كده يارى. كوبرهك آنى عيد كوننده، عيد نمازى او قولماس بورون بيره لهر. رمضان روزه سى دا، نماز كيك اوك بالغ بولغان يعنى اون دورت اون بيش يه شكه ييتكان كشيگه فرضدر.

زكات

مؤمن و مسلمان كشيگه بوغاريدا سويله نگان ايكي عبادتكه باشقا «زكات» ديگان بر عبادت ده فرضدر. زكات مالنك برالوشن فقير و مسكينلهرگه،

مسجد و مدرسه فانداسی کبک اور نلارغا بیر ودر. زکات بای و حاللی کشیلەر گه گنه فرضدر. مالنک ههر تورلیسندن زکات چغادر. یاتور آقچا و تاوار لاردان قرق صومغا بر صوم زکات چغارغا تیمیوشدر. قوی، صارق، کهجه و صییر کبک آیاقلی مال لارنک زکاتنده شریعتچه بر اولچهوی باردر. ایگنلەر، جیمشلردن اون الوشدن بر الوش چغارلادر. ایگن و جیمشلردن چغارلا طورغان زکاتکه «عشر» دیلر. عشر فقیر کشیگهده فرضدر.

زکات الوغ بر عبادتدر. زکات بیرگان کشی الله تعالی نك رضالغن آلو اوچون مالن بیره. اول الله تعالی نك اوزینه بیرگان نعمتترینه شکرانه قیلوب زکات بیره. اول فقیر و مسکینلرنکده اوزی کبک اوک کشیلر ایکانلگن ایسده طوتوب، آلارنی قزغانو، آلارغا یاردهم ایتو زور ثواب دیب مالن بیره. بای و حاللی کشی البته مالینک زکاتن چغارغا، شولای ایتوب الله تعالی نك رضالغن آلورغا کیرهک. زکات بیرمهگان، صاران کشیلرنی الله تعالی برده سویمیدر. زکات بیرگان کشی زور اجر و ثوابلارغا ایرشکان کبک، خلق قاشندادا بیک حرمتلی بیک قدرلی کشی بولا. آنک مالی دا برکاتلی بولا. زکات بیرمهگان، صاران کشی، الله تعالی قاشندادا، خلق قاشندادا بیک توبه، قدر، سز کشی بولا. آنک مالندا برکاتده بولمی.

حج.

یوغاریدا سویلهنگان اوچ تورلی عبادتکه باشقه «حج» دیب آتالغان تاغی بر عبادت بار. اول دا ههر کمگه فرض توکل. باری بالغ و بای بولوب دا، سلامت بولغان کشیگه گنه فرض. آنک صوگندا اول عمرگه برگنه مرتبه فرض. حج، مکه شهرینه باروب، «کعبه الله» نی زیارت ایتوب قایتودر. کعبه الله، بردهن ابراهیم واسماعیل پیغمبرلر طرفندان صالنوب آلار عبادت قیلغان اورن بولغانغا کوره، ایکنچیدن بزنگ پیغمبرمز و صحابه لار عبادت قیلغان اورن بولغانغا کوره مبارک بر عبادتخانهدر. شونک اوچونده الله تعالی بزگه شول عبادتخانه نی زیارت قیلورغا قوشقان. آنی زیارت قیلغان کشیلرگه زور اجر و ثوابلار وعده قیلغان.

کعبه الله، عربستان بیرنده، مکه شهرندهدر. آندا عبادت اوچون بارغان

كشيگه « حاجى » ديلەر . حج عبادتى ذوالحجه آيينىڭ ايكنچى آتاسندا باشلانوب هر نيچه كونگه صولادور . حج قىلورغا تلگان كشيلىر شول وقتقا قاراتوب مككه بارالار . شول وقتلاردا مككده دىنانىڭ ھەر طرفندان ئەللە نيچە مىڭلەب مىسلمانلار جىيىلا . آلاز حج عبادتى وقتىدا بارسى بر توسلى قىياقتىكە كىرەلر : آلازنىڭ باشلىرى يالانغاچ بولا : آياقلارنىدا جىكىل وصاى باشماقلارغىنا بولا : اوزلەرى آق كىيىملەرگە چىرنالغان بولالار . حجىدە تورلىچە عبادتلار قىلالار : آندا « عرفە » كوندە يعنى ذوالحجهنىڭ طوقزىنچى كوندە « عرفات » دىگان تاو ايتەگندە اوزاق وقت طوقتالوب دعا قىلالار ، الله تعالى گە يالنالار ، يالوارالار . آندە « حجر اسود » دىگان مبارك قارا تاشنى دە اوبەلەر . جىدى مرتبە كعبە الله فى دا ئەيىلەنوب چقالار . بوندان باشقادا عبادتلەر قىلالار . ذوالحجهنىڭ اونىنچى كوندە حاجىلەر عىد نمازى اوقىلار . آندان صوڭ قربانلار چالوب ، ايت وتىرىلەرن فقيرلەرگە اولەشلەر . شول كون بزده عىد نمازى اوقوب قربانلار چالامز .

اسلامنىڭ ترەكلەرى .

بزبارمزدە مىسلمانلارمىز . اسلام دىنن بزگە الله تعالى طرفندان محمد عليه السلام كىتىرگان . شولاي بولغاچ بزگە الله تعالى نىڭ بىرلىگى ومحمد عليه السلامنىڭ پىغمبەرلىگى بلەن كواھلق بىرو تىوشدور . مىسلمان كىشىنىڭ مىسلمانلىغى شونىڭ بلەن بلەندور . اسلام دىنى بزگە دورت تورلى عبات فرض ايتكان . شول عبادتلەرنى قىلوربزگە البته تىوشدور . بو عبادتلەرنى قىلماغان كىشىنىڭ مىسلمانلىغىدە كىمچىلىك بولادور . اوشبو كلمە شھادت بلەن نماز ، روزە ، زكات ، حج « اسلام دىنىنىڭ ترەكلەرى » دىب آتالادور . اوى ترەكسىز طوراً آلماغان كىبىك ، اسلام دىنى دە بولاردان باشقا بولا آلمىدور . اياڭ بونچى ، اياڭ توب تەرك كلمە شھادتتور . آنسز كىشى مىسلمان بولا آلمىدور . قالغان ترەكلەر تاباماغان كىشى مىسلمان دىب آتالسا دا آنىڭ مىسلمانلىغى ايشاورگە طورغان اوى توسلى ضعيف وچرىك بولادور .